

Fakulteta za zdravstvo

Jesenice

Faculty of Health Care

Jesenice

Diplomsko delo

visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje

ZDRAVSTVENA NEGA

**MNENJA IN STALIŠČA DIJAKOV O
ALKOHOLNI PROBLEMATIKI**

**ATTITUDES OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS TOWARDS ALCOHOL
CONSUMPTION AND ABUSE**

Mentorica: Sanela Pivač, pred.

Kandidat: Dino Etemović

Jesenice, avgust, 2016

ZAHVALA

Naprej se zahvaljujem mentorici Saneli Pivač, mag. zdr. neg., pred. za usmeritve, potrpežljivost in strokovne nasvete pri pisanju diplomskega dela. Zahvaljujem se ji za prijaznost, vestnost in spodbudo.

Hvala recenzentoma doc. dr. Ireni Grmek Košnik in mag. Branku Bregarju, viš. pred., za strokovno pomoč in ves vložen trud.

Hvala Srednji zdravstveni šoli Ljubljana za dovoljenje pri izvajanju raziskave. Iskreno se zahvaljujem vsem anketirancem, ki so dobrovoljno sodelovali pri raziskavi.

Zahvala velja tudi Jerici za pomoč pri statistični obdelavi podatkov.

Posebna zahvala moji družini, da so verjeli vame in me spodbujali.

POVZETEK

Teoretična izhodišča: Problematika alkohola med mladimi predstavlja velik problem v naši družbi. Treba je poznati problem alkohola in ozaveščati mlade o njegovem negativnem učinku.

Cilj: Cilj diplomskega dela je ugotoviti pogostost pitja alkohola med mladimi, razlike v pogostosti pitja alkoholnih pijač in opijanja med spoloma, vzroke uživanja alkoholnih pijač, kako se dijaki zavedajo problema pitja alkohola; pomen vrstnikov na uživanje alkoholnih pijač.

Metoda: Izvedena je bila kvantitativna raziskava z metodo anketiranja. Raziskava je bila izvedena med dijaki Srednje zdravstvene šole Ljubljana. V raziskavi je sodelovalo 74 dijakov. Vzorec je bil namenski. Od vseh sodelujočih dijakov jih je bilo 18 (24,3 %) moškega in 56 (75,3%) ženskega spola. Zbrani podatki so kvantitativno obdelani z računalniškim programom SPSS 20.0. Uporabljena je bila opisna statistika, za analizo razlik med spoloma pa t-test za neodvisne vzorce, pri katerem je bila stopnja statistične pomembnosti na ravni 0,05 in manj.

Rezultati: Raziskava je pokazala, da se dijaki najbolj strinjajo s trditvijo »Menim, da se počutim sprejetega pri vrstnikih« (PV = 3,26; SO = 1,46). Ocenjevali so se tudi vzroki za pitje alkohola. Dijaki so se najbolj strinjali s trditvijo »Alkohol pripomore k večji komunikativnosti« (PV = 2,97; SO = 1,43). V največji meri so se dijaki strinjali s postavkami tretjega sklopa. Od vseh postavk se dijaki najbolj strinjajo s postavko »Alkohol povzroča veliko prometnih nesreč« (PV = 4,77; SO = 0,42). Analiza razlik med spoloma pokaže, da razlike med dijaki in dijakinjami v stopnji strinjanja s posameznimi postavkami niso bile statistično pomembne.

Razprava: Ugotovljeno je bilo, da alkohol dijakom predstavlja način zabave in sprostitve, pripomore k večji komunikativnosti. Dijaki se zavedajo posledic prekomernega pitja alkohola. Anketiranci menijo, da vrstniki pomembno vplivajo na pitje alkohola in da mladostniki nimajo dovolj znanja o alkoholni problematiki. V prihodnje bi lahko raziskava zajela večje število anketirancev iz različnih šol in starosti.

Ključne besede: alkohol, alkohol in mladi, preventiva pri alkoholu, alkoholna politika

SUMMARY

Theoretical background: The problem of alcohol among young people represents a major problem in our society. It is necessary to be familiar with the problem of alcohol and to raise awareness of young people about its negative impact.

Objective: Determine the wishes frequency of drinking among young people, the differences in the frequency of alcohol consumption and alcohol abuse among men and women, the causes of alcohol consumption, to determine whether students are aware of the problem of alcohol abuse, to determine the importance of peers in the consumption of alcoholic beverages.

Method: It was conducted quantitative research with survey method. The survey was conducted among students in secondary medical school in Ljubljana. The study involved 74 students. The sample was assigned. Of all the participating students were 18 (24.3%) men and 56 (75.3%) female. The collected data are quantitatively analyzed with the software SPSS 20.0. It was used descriptive statistics to analyze the differences between the genders t-test for independent samples, where the level of statistical significance at the 0.05 level and below.

Results: The survey showed that most students agree with the statement: "I believe that they feel accepted at peers." (PV = 3.26; SO = 1.46). Evaluated were the causes for drinking alcohol. Students were most agreed with the statement "Alcohol contributes to better communication (PV = 2.97; SO = 1.43). For the most part, the students agreed with the items in the third set. Of all the items the students most agree with the item "Alcohol causes a lot of traffic accidents" (PV = 4.77; SO = 0.42). Analysis of the differences between the sexes shows that the differences between boys' and girls in the level of agreement with the individual items were not statistically significant.

Discussion: It was found that alcohol for the student represent a way of fun and relaxation and helps to increase the better communication. Students are aware of the consequences of excessive alcohol consumption. Respondents believe that peers have a significant impact on the consumption of alcohol, and that adolescents do not have enough knowledge about alcohol issues. In future research it could be a cover for larger number of respondents from different schools and age.

Keywords: alcohol, alcohol and young people, prevention in the alcohol, an alcoholic policy

KAZALO

1	UVOD	1
2	TEORETIČNI DEL	4
2.1	OBDOBJE MLADOSTI	6
2.1.1	Vpliv in posledica pitja alkohola na mladostnike.....	8
2.1.2	Življenje mladih danes in jutri	9
2.2	MLADI IN ALKOHOL V SLOVENIJI	10
2.3	DOSTOPNOST ALKOHOLA IN VPLIV DRUŽBE NA PITJE ALKOHOLA	14
2.4	ALKOHOLNA POLITIKA V SLOVENIJI	17
2.4.1	Zakon o omejevanju porabe alkohola.....	18
2.4.2	Zakon o varstvu javnega reda in miru	19
2.4.3	Zakon o varnosti cestnega prometa	19
2.5	PREVENTIVA ALKOHOLIZMA PRI MLADIH.....	19
3	EMPIRIČNI DEL	21
3.1	NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA	21
3.2	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	21
3.3	RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	22
3.3.1	Metode in tehnike zbiranja podatkov	22
3.3.2	Opis merskega instrumenta.....	22
3.3.3	Opis vzorca	23
3.3.4	Opis poteka raziskave in obdelave podatkov.....	25
3.4	REZULTATI.....	25
3.5	RAZPRAVA	32
4	ZAKLJUČEK	36
5	LITERATURA	37
6	PRILOGE	
6.1	INSTRUMENT	

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz udeležencev glede na podatek o prvem pitju alkoholnih pijač	26
Slika 2: Prikaz udeležencev glede na podatek o tem, kdo jim je prvič ponudil alkohol	27

KAZALO TABEL

Tabela 1: Zanesljivost vprašalnika	23
Tabela 2: Pregled udeležencev glede na zaposlenost staršev	24
Tabela 3: Prikaz udeležencev glede na lastnosti njihovega bivanja	24
Tabela 4: Prikaz udeležencev glede na zadovoljstvo z materialnim položajem njihovih družin.....	24
Tabela 5: Prikaz udeležencev glede na pogostost opitosti z alkoholnimi pijačami v zadnjih 30 dneh.....	27
Tabela 6: Prikaz udeležencev glede na pogostost popivanja alkoholnih pijač v zadnjem letu.....	28
Tabela 7: Prikaz udeležencev glede na oceno odnosa s starši	29
Tabela 8: Prikaz povprečnih odgovorov udeležencev na drugi vsebinski sklop vprašalnika (»Vzroki za uživanje alkoholnih pijač«)	30
Tabela 9: Prikaz povprečnih odgovorov udeležencev na tretji vsebinski sklop vprašalnika (»Posledice uživanja alkoholnih pijač«)	31
Tabela 10: Prikaz povprečnih odgovorov udeležencev na prvi vsebinski sklop vprašalnika (»Pomen vrstnikov za uživanje alkoholnih pijač«).....	32

SEZNAM KRAJŠAV

NIJZ   Nacionalni inštitut za javno zdravje

1 UVOD

Alkohol je vzročni faktor za 60 vrst bolezni in poškodb. Predstavlja vzrok za duševne in vedenjske motnje, prebavne motnje, bolezni srca in ožilja, imunološke motnje, pljučne bolezni, kostna in mišična obolenja, motnje reprodukcije in predporodne poškodbe, vključno s tveganjem prezgodnjega poroda in prenizko težo ob rojstvu. Alkohol je povezan s številnimi socialnimi težavami – z nasiljem, zanemarjenjem in zlorabo otrok, odsotnostjo na delovnem mestu (Silvestre, et al., 2014).

Mlajša ko oseba začne piti alkohol, večja je verjetnost, da bo pozneje v življenju imela težave zaradi alkohola. Raziskovalci ugotavljajo, da so možgani otrok in mladostnikov občutljivejši na škodo, ki nastane zaradi alkohola (Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), 2015).

Odisnost od alkohola je nedvomno pomemben družbeni problem, saj se posledice prekomernega uživanja alkohola kažejo tako na zdravstvenem kakor na ekonomskem in socialnem področju (Čuček Trifkovič, 2008 cited in Čuček Trifkovič, et al., 2010, p. 149). Pitje alkohola je v svetu šesti najpomembnejši vzrok za prezgodnjo umrljivost in obolevnost, v Evropi pa celo tretji. Kar 4 % bremena bolezni lahko v svetu pripišemo alkoholu; v Evropi celo 8 %, kar znaša približno 125 milijard EUR materialnih stroškov 1,3 % bruto nacionalnega produkta (Anderson & Baumberg, 2006 cited in Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije (NIJZ), 2009, p. 40).

Prisotnost alkohola v telesu prav tako povečuje resnost poškodb zaradi nezgod. V Evropi je alkohol letno odgovoren za najmanj (Silvestre, et al., 2014):

- 10.800 smrti v prometnih nesrečah (cestni promet),
- 27.000 drugih nenamernih smrti,
- 2000 situacij nasilja,
- 10.000 samomorov.

Vožnja pod vplivom alkohola je eden od treh glavnih vzrokov smrti v Evropi. V Evropi se popije dvakrat več alkohola kot v drugih delih sveta, kar je vidno zlasti v tvegani in

škodljivi rabi. To se odražajo predvsem v velikem zdravstvenem, socialnem in ekonomskem bremenu za posameznika ter njegove bližnje in za družbo. V Evropski uniji (EU) je z alkoholom povezanih 120.000 prezgodnjih smrti (pred 65. letom) na leto, ki bi jih bilo mogoče preprečiti; zaradi alkohola umre eden od sedmih moških in ena od trinajstih žensk. Skrb vzbujajoče je, da je tvegana in škodljiva raba alkohola še vedno najpomembnejši vzrok smrti pri mladih v starosti od 15. do 29. leta (Bajt, et al., 2014).

Po ocenah Evropske komisije je 25 % vseh nesreč s smrtnimi žrtvami na cestah EU povezanih z alkoholom. Spoznano je bilo, da bi lahko bilo v letu 2010 preprečenih 6500 smrti, če bi vsi vozniki upoštevali prepoved vožnje vozila v cestnem prometu pod vplivom alkohola (Silvestre, et al., 2014).

Visoka poraba alkohola in s tem povezana škoda je velik javnozdravstveni problem tudi pri nas. Ob tradicionalnem pogledu na pitje in opijanje v našem okolju pri mladih na odnos do alkohola lahko vplivajo zlasti dostopnost, spremenjen način življenja, globalizacija, tržno komuniciranje proizvajalcev in prodajalcev alkoholnih pijač. Pri nas mladi začnejo piti vedno bolj zgodaj in se v povprečju pogosteje opijajo kot v ostalih državah EU (Bajt, et al., 2014). Ocena zdravstvenih stroškov, ki so povezani z alkoholom, je v Sloveniji leta 2011 znašala 159 milijonov EUR. Če dodamo oceno še nekaterih drugih stroškov (npr. prometne nesreče, nasilje v družini, kriminalna dejanja – kraje, vandalizem), se ta številka poveča na 242 milijonov EUR. Vsem tem stroškom pa bi bilo treba prišteti še nekatere druge, kot denimo stroške zmanjšane produktivnosti; stroške, ki nastanejo zaradi duševnega trpljenja bližnjih, predvsem pa otrok. Slovenija zaostaja za najnaprednejšimi državami v Evropi pri sprejemanju učinkovite alkoholne politike. Med 29. evropskimi državami je glede na obseg uvedbe učinkovitih ukrepov uvrščena na 16. mesto. Obenem je po obsegu posledic zaradi škodljive rabe alkohola v samem evropskem vrhu (NIJZ, 2015).

Populacijske raziskave kažejo, da leto dni pred anketo ni uživalo alkoholnih pijač od 15 % do 30 % anketiranih, od tega je od 60 % do 70 % slovenske populacije zmernih pivcev. Od 13 % do 20 % jih presega dnevne meje manj tveganega pitja. Pri 11 % populacije oseb obstaja velika verjetnost, da so pri njih že prisotne škodljive posledice

pitja alkohola ali da gre celo za odvisnost alkohola. Bajt in Zorko (2010) sta ugotovili, da je alkohol pilo že kar 85 % slovenskih 15-letnikov, nekaj več kot dve tretjini 13-letnikov in dobrih 40 % 11-letnikov; od tega naj bi redno uživalo alkohol 27,5 % 15-letnikov. Slovenski mladostniki so se v povprečju srečali z alkoholom že pri 13. letih in se prvič opijejo pri starosti 14 let. Uživanje alkohola se povečuje in presega mednarodno povprečje pri 16-letnikih. Ti zaužijejo večjo količino čistega alkohola ob eni priložnosti kot njihovi vrstniki v drugih državah.

Donaldson (2009 cited in Kiernan, et al., 2012, p. 474) navaja, da je bilo leta 2004 kar 579 sprejemov pri otrocih, mlajših od 18, let, povezanih z alkoholom, kar predstavlja veliko skrb. Avtorji Bajt, et al. (2014) navajajo, da je Slovenija po posledicah tvegane in škodljive rabe alkohola uvrščena v sam vrh Evrope. Uveljavljanje alkoholne politike še vedno predstavlja trd oreh v okolju, ki je že tradicionalno permisivno do pitja alkoholnih pijač in opijanja; vpliv imajo proizvajalci in prodajalci alkoholnih pijač.

Čeprav imamo precejšnjo propagando proti pitju alkoholnih pijač in opozarjanju na škodljive vplive prekomernega pitja, je Slovenija po pitju alkohola med najvišjimi v Evropski Uniji. Starostna meja uporabnikov se strašljivo niža, saj je nakup alkohola lahko dostopen (Young, 2008 cited in Furlan, et al., 2010, p. 156). Bajt, et al. (2014) navajajo, da je opozarjanje na posledice škodljive rabe alkohola naložba v prihodnost. Odpravljanje posledic stane družbo bistveno več kot ukrepi, s katerimi lahko nastalo škodo preprečimo. Napredek je lahko pričakovan samo ob celotnem pristopu; vključevanju čim več dokazanih učinkovitih ukrepov in aktivnosti; povezovanju različnih akterjev in resorjev.

Pri našem diplomskem delu smo se osredotočili zlasti na stališča in mnenja dijakov o alkoholni problematiki.

2 TEORETIČNI DEL

Podkrajšek (2010) navaja, da je odvisnost od alkohola eden od vidikov odnosa, ki ga imamo v naši družbi do alkohola in v vsakdanjem besednjaku rečemo odvisnosti alkoholizem. Uživanje in poraba alkohola sta v večini civilizacij povezana s koledarskimi in z delovnimi praznovanji ali s praznovanji življenjskih ciklusov ter z obredi prehoda (npr. poroka, rojstvo, smrt, prihodi in odhodi, spremembe statusa koga, vsakoletna množična praznovanja).

V novejšem času avtorji dejavnike tveganja za razvoj sindroma od alkohola delijo na dejavnike tveganja, ki smo jih podedovali od staršev, in dejavnike tveganja, pri katerih je okolje tisto, ki sooblikuje naš odnos do alkohola. Obstoj genetskih dejavnikov tveganja ne izključuje dejavnikov okolja – velja tudi za obratno (Goldman, et al., 2005 cited in Zorko & Bajt, 2009, p. 36). De Garnie (2001 cited in Podkrajšek, 2010, p. 186) govori predvsem o alkoholizacijskem trendu v zahodnih družbah, ki pomeni prisilo k uživanju alkohola in večanju njegove porabe. Po mnenju avtorja se alkohol uporablja zlasti zaradi blaženje stresa, napetosti, popuščanje moralne kontrole, odklopa od trde realnosti življenja.

Pričakovani učinki alkohola so (MacMurrin, 1993 cited in Podkrajšek, 2010, pp. 187–187):

- splošna pozitivna, optimistična naravnost v pogledu na svet (prihodnost se zdi svetlejša, življenjska bremena lažja, uživalec je vedrejši in doživlja manj žalosti),
- manj zadržanosti v družbi ljudi (popustijo zavore, ni se treba zadrževati v svojih željah in vzgibih; dovoljeno je početi neumne in nenavadne stvari),
- izboljšane sposobnosti (alkohol približno od 20 minut do 30 minut izboljša sposobnost koncentracije, kar spremlja občutek umirjenosti ter sproščenosti; tako so bolj izpeljane določene naloge; začne se razvijati prepričanje, da se alkohol potrebuje alkohol vsakič pred zahtevno nalogo),
- višja spolna vzburjenost (manj zadržkov v zvezi z vedenjem, vezanim na spolne vzgibe; več je takih fantazij pod vplivom alkohola in te so bolj sprejemljive;

- privlačna oseba se zdi dostopnejša; izpeljava spolnega stika pa je otežena s funkcijskimi ovirami),
- oviranost v delovanju miselnih in motoričnih sposobnostih (po 30 minutah se sposobnost koncentracije, urejenih misli, zmožnosti osredotočanja pomembno oslabijo, manj je kritičnosti do lastnega vedenja, to spremlja dober občutek; oseba hkrati precenjuje svoje zmožnosti in se loteva tudi nalog, ki jih ni zmožna, npr. vožnje z avtomobilom),
  - višje notranje vzburjenje (alkohol ima evforične učinke, kar pomeni dobro počutje; več je optimizma, vse se zdi lepo in prijetno),
  - sprostitvev in zmanjšanje napetosti; alkohol velja za snov, s katero se sprostimo in razbremenimo napetosti, ki jo lahko sicer čutimo v treznem stanju.

Glede na količino popitega alkohola lahko razdelimo pitje alkohola v pet kategorij (Begić, et al., 2009, pp. 3–4):

1. *Abstinenca*. Abstinent je človek, ki nikoli ob nobeni priložnosti ne pije alkoholnih pijač. Abstinenca do alkohola je povsem normalno vedenje, čeprav so v našem okolju popolni abstinenti dokaj redek pojav. Ne pitje alkoholnih pijač je posebej priporočljiva za nosečnice, doječe matere, mladino do 16. leta starosti, udeležence v prometu, ljudi ob jemanju zdravil ter ljudi, ki so imeli ali imajo težave s pitjem alkohola.
2. *Nizko tvegano pitje*. Definiramo ga kot pitje, ki verjetno ne bo pripeljalo do zdravstvenih težav, čeprav bi lahko trajalo tudi leta. Odvisno je od spola, starosti in zdravja posameznika. Meja nizko tveganega pitja za zdrave odrasle ženske je največ 1 merica in največ 3 merice ob eni priložnosti. Meja za zdrave odrasle moške sta največ 2 merici na dan in ob posebnih priložnostih je to največ 6 meric.
3. *Tvegano pitje*. Gre za pitje alkohola, ki bo verjetno sčasoma privedlo do okvar zdravja ali drugih težav (finančnih, socialnih, duševnih ...).
4. *Škodljivo pitje*. Pri škodljivem pitju že opazamo težave in posledice pitja alkohola, tj. telesne, duševne, v družini, na delu ... Zasvojenost z alkoholom pa še ni izražena.
5. *Zasvojenost z alkoholom*. Zasvojenost z alkoholom je bolezen. Pri diagnozi te

bolezni upoštevamo naslednja merila:

- močna želja po pitju alkohola,
- težave pri obvladovanju alkohola,
- vztrajanju pri pitju alkohola kljub številnim posledicam,
- večje posvečanje pitju alkohola kot drugim aktivnostim in obveznostim,
- povečana toleranca (človek prenese vse več alkohola),
- telesne motnje ob prenehanju-abstinenčna kriza.

6. *Alkoholno popivanje (binge drinking)*. Gre za pitje velikih količin alkoholnih pijač v kratkem času (nekaj ur oziroma enem večeru) z namenom postati čim bolj opit. Tak način pitja je predvsem priljubljen med mladimi v Evropi, pretežno v državah severne in vzhodne Evrope, najmanj pa v mediteranskih državah. Navadno gre za pitje v večjih skupinah. Lahko traja od enega večera do več dni zapored (Begić, et al., 2009, pp. 3–4).

Slovenske raziskave proučujejo pivsko vedenje otrok in mladostnikov, pozorne so na opijanje:

- v raziskavi Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju (HBSC) je opijanje opredeljeno z vprašanjem »Ali si kdaj spil/a toliko alkoholne pijače, da si bil/a prav zares pijan/a?« (Jeriček Klanšček, et al., 2015 cited in Koprivnikar & Zorko, 2015, p. 2),
- v raziskavi Evropska raziskava o alkoholu in drogah med šolsko mladino (ESPAD) je opijanje opredeljeno kot pitje alkoholnih pijač do te mere, da se je posameznik pri hoji opotekal, da se mu je pri govoru zapletal jezik, da je bruhal, se pozneje ni spomnil, kaj se je dogajalo (Stergar & Udrih Lazar, 2014 cited in Koprivnikar & Zorko, 2015, p. 2).

2.1 OBDOBJE MLADOSTI

V mladostni dobi prihaja do hitrih sprememb na vseh področjih – od bioloških, čustvenih, socialnih do vedenjskih. V tem obdobju narašča eksperimentiranje ter tvegano vedenje za prekomerno pitje alkohola. Znanstveniki razlagajo, da razlike v vedenju med odraslimi in mladostnikom nastanejo zaradi nezrelosti možganov pri

mladih. Pojasnijo, da predeli možganov pri posamezniku dozori do 25. leta starosti; takrat vedenje osebe postane bolj podobno vedenju odrasle osebe. Značilnosti vedenja mladostnika odražajo torej procese dozorevanja možganov. Tako je adolescent bolj nagnjen k fizičnim aktivnostim v primerjavi s tistimi, ki zahtevajo kompleksnejše razmišljanje. Zanj sta značilni neoptimalno načrtovanje in presoja, večja čustvena odzivnost (razviti predeli za čustvovanje, ne pa tisti, ki nadzirajo čustvovanje), bolj impulzivno ter tvegano vedenje (pomanjkljiva inhibicija vedenja), minimalni premislek glede posledic. Razvijajoči se možgani mladostnika predstavljajo izhodišče za razumevanje, zakaj so mladostniki nagnjeni k bolj tveganemu vedenju in zakaj so ranljivi za učinke drog (Lovrečič, 2014).

V razvitih (post)modernih družbah lahko mladost kot posebno življenjsko obdobje med otroštvom in odraslostjo razdelimo v tri kategorije (Ule, 2000 cited in Pivač, 2013, p. 4):

- klasična mladost ali adolescenca,
- podaljšana mladost ali postmladost (postadolescenca) (od 20 let do 24 let),
- mlajši odrasli (od 25 let do 29).

Med mladino uvrščamo osebe, stare okrog 15 let, vendar je mladina v strokovnih razpravah različno opredeljena. Ne tako redko jo zamenjujejo ali celo enačijo z otroki, študenti ali z dijaki; tako vnaprej izključijo najranljivejše skupine mladih: mlade brezposelne; tiste, ki jim tudi zaposlitev še ne omogoča osamosvojitve. Torej mladine na splošno ni najprimerneje opredeliti s starostjo, čeprav tako ravnamo najpogosteje (Ule, 2000 cited in Pivač, 2013, p. 4). Združeni narodi običajno upoštevajo tisto definicijo mladine, ki je bila ustvarjena leta 1985 v mednarodnem letu mladih, ter prištevajo med mlade vse, ki so stari od 15 let do 24 let. Statistični urad RS (SURS) in nekatere evropske države mladino definirajo kot mlade ljudi v starosti od 15 let do 29 let (Vertot, 2009). Mladostnik je v določeni meri že sam sposoben skrbeti zase, vendar je denarno in čustveno odvisen od staršev (Forget, 2002 cited in Pivač, 2013, p. 4).

To obdobje vključuje tri glavne prehode:

- prehod od šolanja k delu,

- prehod od ekonomske odvisnosti do ekonomske neodvisnosti,
- prehod do popolne odgovornosti.

Velik pomen v življenju mladostnika imajo njegovi vrstniki. Mladostnik se čedalje bolj ločuje od staršev in se vse bolj vključuje v skupine vrstnikov. Ločevanje od staršev je tako psihično (manjša čustvena navezanost), socialno (manj skupnih aktivnostih) in materialno (povečuje se verjetnost, da se sam preživlja). V odnosu do družine želi biti samostojen, neodvisen in enakovredni član. Še vedno je družina zelo pomemben dejavnik njegovega življenja, vendar si vse bolj postavlja meje svoje intimnosti in trga nekatere čustvene vezi z družino. Vrstniki pa na mladostnika ne gledajo kot otroka, pa tudi zahtev po pretirani odraslosti in odgovornosti ne postavljajo. Tako dobi ob vrstnikih občutek varnosti in bližine, hkrati pa ima status enakovrednega (Krajnc & Maček, 2009, p. 29).

2.1.1 Vpliv in posledica pitja alkohola na mladostnike

Pitje alkoholnih pijač med mladostniki je v sodobni družbi široko sprejeto ter lahko predstavlja izhodišče za škodljivo rabo alkohola v poznejšem življenju. V Braziliji so leta 2015 izvedli študijo, kjer so raziskovali zmožnost za zaznavanje kontrastov v prostoru, zmožnost za razporeditve barv ter pragove razločevanja barv pri mladih odraslih, ki tedensko pijejo alkoholne pijače. V primerjavi s kontrolno skupino so tedenski pivci alkoholnih pijač izkazovali subklinične izgube barvnega vida, pri čemer pa so ohranili zmožnost zaznavanja kontrastov v prostoru. Mladostništvo je obdobje pomembnega nevrološkega razvoja, ko možgani šele dozorevajo. Zato lahko izpostavljenost možganov alkoholu v tem obdobju vodi v okvaro vidnih funkcij, predvsem barvnega vida, ki je občutljiv zlasti na nevrotoksine (Brasil, et al., 2015).

Alkoholizem v družini že zelo zgodaj prinaša številne spremembe v družinskem sistemu. Ne more se govoriti o bolezni ali motnji pri posamezniku, temveč o bolezenski dinamiki v celotni družini. Mladostnik se razvija in raste, zato spada med najranljivejše posameznike. V družini, v kateri je prisoten alkohol, je mladostnik priča preprirov in konfliktov, verbalnih in fizičnih zlorab alkohola. Mladostniki, ki živijo v taki družini,

lahko kljubujejo avtoriteti, bežijo od doma, izgubijo povezavo z realnostjo, so negotovi pri vsakdanjih nalogah. Kažejo željo po alkoholu in velika možnost je, da prenesejo »kulturo« pitja alkohola na svoje otroke (Čorak, et al., 2013).

Če mladostnik uživa alkohol pred 15. letom, ima po nekaterih raziskavah (Čorak, et al., 2013):

- štirikrat večjo možnost, da postane odvisnik od alkohola,
- sedemkrat večjo možnost, da bo vključen v prometnih nesrečah zaradi alkohola,
- enajstkrat večjo možnost, da bo utrpel nenamerne poškodbe zaradi pitja alkohola (Čorak, et al., 2013).

Po Čorak, et al. (2013) so najbolj ogroženi tisti mladostniki, ki imajo nekatere od naslednjih značilnosti:

- bili so prvič opiti v 13. letu ali še prej,
- prvo alkoholno pijačo so popili zaradi staršev in/ali sorodnikov ali zaradi radovednosti,
- njihovi starši ne vedo in ne skrbijo, kako in s kom bodo njihovi otroci preživeli prosti čas,
- popuščajo pri učenju in ne izvršujejo šolskih nalog,
- najpogosteje pijejo pivo (fantje) in vino (dekleta),
- pogosto popivajo ponoči z vrstniki,
- zelo slabo se obnašajo v šoli in družini,
- alkohol uživajo, da se približajo svojim vrstnikom oziroma, da se počutijo kot odrasli,
- alkohol uživajo kot sredstvo, da zmanjšajo vsakodnevne težave, s katerimi se soočajo.

2.1.2 Življenje mladih danes in jutri

Življenje mladih v času tranzicije družine ni lahko. Prihodnost jim ne predstavlja nobene obljube in perspektive, pač veliko grožnjo in tesnobo. V takih okoliščinah zamrejo njihove pobude, nimajo nobenega upanja, nemotiviranost je čedalje večja,

pešata jim življenjska energija in moč. Živijo v nekakšnem naključju ter brez prave usmeritve in orientacije. Zaradi težkih razmer v sedanjosti se je ustvarilo prepričanje – bolje, da uživamo danes, če se kaže bodočnost v tako klavrnih podobi. Če smisla v življenju ni in če ni upanja, da bi ga utegnili najti; če doživljamo dan za dnem nesmiselnost in velikanske odmerke plehkosti, potem poiščemo pomirjevalo, ki nas naredi odpornejše na življenje. Alkoholne pijače so idealno sredstvo, ki mladega človeka odmaknejo od odgovornega življenja. Temeljne značilnosti mlade generacije so neudeležba, lenoba, neodgovornost in stalno prizadevanje za čim več prostega časa. Odpovedali sta tako družina kot šola. Premalo je t. i. družinske vzgoje, kakovostnega preživljanja prostega časa z otroki v občutljivih obdobjih njihovega odraščanja, v katerih se ob pomembnih odraslih oblikuje njihova osebnost (Boben Bardutzky, et al., 2010).

2.2 MLADI IN ALKOHOL V SLOVENIJI

Jeriček Klanšček et al., (2007, p. 46) pojasnjujejo, da tako kot narašča pitje med mladostniki po vsej Evropi, se tudi mladina v Sloveniji čedalje pogosteje opija. Izsledki raziskav kažejo, da so značilnosti, zaradi katerih mladostniki segajo po alkoholnih pijačah, številne:

- uživanje alkoholnih pijač kot način zabave in sprostitve,
- večja komunikativnost,
- lažje navezovanje stikov,
- velja samozavest oziroma boljša samopodoba,
- doživljanje sreče,
- občutek boljše sprejetosti med starejšimi sovrstniki,
- poistovetenje s svojimi vzorniki (s starši, z medijskimi zvezdami (Jeriček Klanšček, et al., 2007, p. 46).

Mladostniki povedo, da ob uživanju alkohola lažje pozabijo na težave in probleme. Zavedajo se škodljivih posledic pitja alkohola. Pri mladih narašča »binge drinking« oz. načrtno opijanje v čim krajšem času ali večdnevno popivanje. Glavni razlog za pitje alkohola so osebe iz vsakdanjega življenja, ki dajejo vzor, svoje smernice in svoj odnos

do alkohola (Končnik Goršič, 2004).

Raziskava, ki proučuje z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC – Health Behaviour in School Aged Children), je mednarodna študija, narejena na reprezentativnem vzorcu učencev in dijakov, starih 11, 13 in 15 let. Namen raziskave je longitudinalno spremljanje obnašanja v zvezi z zdravjem v šolskem obdobju, ki vsake štiri leta po skupni metodologiji poteka v 43 državah Evrope in Severne Amerike. Slovenija se je vanjo vključila v letu 2001/2002. Raziskavo v Sloveniji izvaja Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), financira pa jo Ministrstvo za zdravje (OSTA, 2011). Raziskava HBSC je pokazala, da 40 % mladostnikov nikoli ni poseglo po alkoholu. Vsaj dvakrat v življenju je bilo opitih okoli 18 % mladostnikov. Delež 11-letnikov in 13-letnikov, ki nikoli ne posegajo po alkoholnih pijačah, je bil v letu 2010 višji kot leta 2006. Vendar pa je bil delež 15-letnikov, ki posegajo po alkoholu, v letu 2010 višji, posebej delež deklet, ki so bila v življenju opita vsaj dvakrat. Pitje alkohola mladostnikom predstavlja zabavo in druženje. Po podatkih v Sloveniji je skoraj polovica 15-letnikov alkohol prvič pila že pri starosti 13 let ali manj. Strokovnjaki iz NIJZ opozarjajo, da lahko ima uživanje alkohola pri mladostnikih škodljive zdravstvene in socialne posledice, predvsem zastrupitve, prometne in druge nezgode, nasilje, samomori, težave v šoli, tvegano spolno vedenje in posledično nosečnost in/ali prenosljive okužbe; alkohol pa škodljivo vpliva na razvoj možganov. Iz raziskave so strokovnjaki ugotovili, da imajo mladostniki, ki začnejo piti v mlajši starosti, večje tveganje za razvoj odvisnosti do alkohola (OSTA, 2011).

V raziskavi so leta 2010 ugotovili, da 12 % mladostnikov enkrat tedensko uživa alkohol, in da je 17 % mladostnikov bilo vsaj dvakrat v življenju opitih. Ugotovljeno je bilo tudi, da pitje količine alkohola in opitosti narašča z leti. Evidentirano je bilo, da 2 % 11-letnikov, 7 % 13-letnikov in 26 % 15-letnikov enkrat tedensko uživa alkohol; 1 % 11-letnikov, 10 % 13-letnikov in 40 % 15-letnikov je bilo vsaj enkrat v opitem stanju. Iz raziskave je razvidno, da več alkohola popijejo fantje, vendar se razlika v pitju alkohola med spoloma vztrajno zmanjšuje. Način pitja alkohola pri dekletih je vse bolj podoben fantovskemu. Slovenija je v pitju alkohola mladostnikov uvrščena na 10.

mesto od 38 držav, kar nakazuje na velik problem pri nas (Jeriček Klanšček, et al., 2014).

Kuhar in Hovnik - Keršmanc (2010) so v raziskavi med dijaki na Dolenjskem ugotovili, da je več deklet (95 %) kot fantov (94 %) v življenju poskusilo alkohol. Alkohol je v zadnjem letu pilo 89 % dijakov, vsaj enkrat pa je bilo opitih 45 % dijakov. V zadnjem letu je po raziskavi več deklet, 89,3 %, kot fantov, 89,2 %, poskusilo alkohol. V kategoriji »opitih« pa je bilo več fantov, 49 %, kot deklet, 41 %. V zadnjem mesecu pred anketo je po alkoholnih pijačah vsaj enkrat poseglo 74 % dijakov, pri čemer lahko sklepamo, da smo v Evropi v samem vrhu pri uživanju alkohola pri mladostnikih. Dijaki so najpogosteje posegali po vinu, 56 %. Nato sledijo pivo, 49 %, sladke pijače z vsebnostjo alkohola, 47 %, in žgane pijače, 31 %. V tem obdobju je bilo vsaj desetkrat »opitih« 2 % dijakov, 6 % pa jih je priznalo pogosto pitje »round«. V zadnjem mesecu so fantje značilno pogosteje kot dekleta posegali pa alkoholu. T. i. opijanje kot pitje »round« je statistično bolj razširjeno med fanti kot dekleti. Iz ankete je razvidno, da je količinsko in bolj nevarno pitje statistično bolj značilno za fante glede na dekleta. Na desetstopenjski lestvici opitosti (1 – «le malo dobre volje«, 10 – »tako zelo, da nisem mogel stati«) je svojo zadnjo opitost več kot tretjina 37 %, tistih, ki so bili že opitih, označila s 5 ali z več; med njimi je bilo statistično značilno več fantov, 41 %, kot deklet, 32 %.

Po raziskavah avtorjev Zorko, et al. (2014) največ otrok in mladostnikov meni, da najpogosteje uživajo alkohol po 18. letu starosti. Najpogosteje ga uživajo na zabavah, praznovanjih, obiskih. Nekoliko manj jih meni, naj posameznik ne pije alkohola. 40 % pa jih je mnenja, da otroci in mladostniki njihove starosti nikoli ne bi smeli piti alkohola. Slaba četrtina mladostnikov je menja, da v odrasli dobi ne bodo pili. Petnajstletniki so tolerantni do visoko tveganega opijanja, od tega jih le tretjina meni, da s pitjem pet ali več alkoholnih pijač na vikend posameznik zelo izpostavlja svoje zdravje, kar predstavlja precej zaskrbljujoč podatek. Mladostniki v večji meri pričakujejo pozitivne učinke alkohola.

Leta 2013 je bila izvedena raziskava v Mestni občini Ptuj na temo mladi in droge. Skupno število anketiranih je bilo 1096 dijakov. Ugotovljeno je bilo, da jim alkohol ponujajo v bližini šol, na ulici in v parku. Mladostniki so alkohol večinoma uživali zaradi prijateljev in vrstnikov. Zanimiv je podatek, ki pokaže, da se populacija, ki se pritožuje, da jo starši preveč nadzorujejo, hkrati manj posluhuje prekomernemu uživanju alkohola. To nakazuje, da je večji nadzor staršev vendarle varovalni dejavnik za mladostnike, da ne zabredejo v svet alkohola. Zanimiv je podatek, da je med odličnjaki interesa za alkohol izrazito manj: najbolj so informirani o alkoholu, najbolj so nadzorovani s strani staršev in hkrati uživajo največ starševske podpore (Podbrežnik, 2015).

Raziskava iz leta 2009, ki sta jo izvedla Krajnc in Maček (2009), je zajela osem celjskih srednjih šol, na katerih je bila izvedena anketa v naključno izbranih razredih. Sodelovalo je 380 dijakov (161 dijakov, 201 dijakinj, 18 pa jih ni označilo spola). Rezultati so pokazali, da si večina dijakov naroči alkoholno pijačo že v osnovni šoli, tj. pretežno zaradi radovednosti oziroma zabave. Dijaki si največkrat naročijo alkoholno pijačo v gostilni, in sicer skupaj s svojimi prijatelji. Najpogosteje si naročijo pivo, popularne alkoholne pijače in žgane pijače. 16 % dijakov je opitih vsaj enkrat tedensko in prav toliko odstotkov jih je že pijanih sedlo za motor oziroma v avto; skoraj polovica, 46 %, dijakov se je že peljala z opitim voznikom, kar predstavlja veliko skrb. Večina, 90 %, jih ne pozna kampanje za preprečevanje uživanja alkohola. Med najpogostejše zdravstvene posledice so dijaki navedli slabost, upočasnjene reflekse ter prometne nesreče. Večina se jih zaveda, da pod vplivom alkohola lahko dobijo kazen policije, da se jim lahko pripeti nesreča ter da s tem ogrožajo druge.

Leta 2013 je ekipa Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija izvedla študijo na dogodku Ritem mladosti. Ugotoviti so želeli povprečno starost obiskovalcev dogodka, delež mladoletnih obiskovalcev ter njihovo porabo alkohola. V času od 18.00 do 19.00 je bilo 85,4 % mladoletnih oseb, ki ni pilo alkohola (92, 2 % deklet in 74,4 % fantov), in 1,9 %, ki je popilo 5 ali več enot alkohola (1,6 % deklet in 2,6 % fantov). Odstotek pivcev se je v času od 20.00 do 21.00 zvišal na 18 % (1,8 % deklet in 24,2% fantov), od 22.00 do 23.00 pa na 30,9 % (23,3 % deklet in 40,0 % fantov).

Ob tej uri je bil odstotek mladoletnikov, ki niso pili alkohola, 29 %. To pomeni, da je več kot 70 % mladoletnikov do takrat spilo nekaj alkohola, od tega pa jih je kar tretjina preseгла mejo tveganega pitja (5 enot, kjer je bil delež fantov višji kot pri dekletih (Silvestre, et al., 2014).

2.3 DOSTOPNOST ALKOHOLA IN VPLIV DRUŽBE NA PITJE ALKOHOLA

V Sloveniji je osebam, mlajšim od 18 let, prodaja alkohola zakonsko prepovedana. Podatki kažejo, da mladostniki v starosti od 12 let do 15 let nimajo težav s pridobivanjem alkoholnih pijač. Pridobivajo jih na bencinskih črpalkah, v trgovini in v lokalih. Tudi 12-letniki dobijo alkoholno pijačo. Več kot polovica mladostnikov, ki so stari od 14 let do 17 let, v diskoteki, baru ali trgovini ni bila nikoli zavrnjena ob nakupu alkoholne pijače. Podobno je pri tistih, ki so stari od 15 let do 24 let, saj jih je kar 83 % brez težav kupilo alkoholno pijačo (Zorko, et al., 2014).

Zorko, et al. (2014) navajajo, da imajo mladostniki večjo dostopnost do alkohola doma, ker je v naši družbi pitje alkoholnih pijač dopustno oziroma družbeno sprejemljivo. 42 % mladostnikov v starosti od 12 let do 15 let je mnenja, da starši vedo, da pijejo alkoholne pijače, saj do alkohola najlažje pridejo doma. Najpogosteje otrokom pitje alkohola branijo mame, očetje pa so popustljivejši. Zanimivo je, da mladostniki, katerih očetje so alkoholiki, večkrat posežejo po alkoholu glede na vrstnike, katerih očetje ne pijejo

Alkohol je med srednješolci najbolj razširjena oblika omame. Večina mladostnikov se je že večkrat opila. Srednješolci so prepričani, da alkohol dobro vpliva na njihovo počutje in razpoloženje. Pijejo predvsem za zabavo. Poznajo sicer škodljive posledice pitja, vendar ker jih ne občutijo takoj, pozneje o njih ne razmišljajo več. Starši slovenskih srednješolcev imajo izjemno popustljiv odnos do alkohola. Večina staršev je seznanjena, da njihov otrok uživa alkoholne pijače in jim to tudi dovoljuje. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da večina mladostnikov prvič poizkusi alkohol že od 12. let do 14. leta starosti, pri tem pa jih največkrat vodi starejša oseba – starši. Raziskave

kažejo, da so razlogi, pri katerih mladi posegajo po alkoholnih pijačah, številni. Alkohol uživajo kot za zabavo in sprostitvev, večja je tudi komunikativnost, lažje navežejo stike, večjo imajo samozavest oziroma boljšo samopodobo. Mladostniki, ki pijejo alkohol, imajo občutek večje sprejetosti med starejšimi sovrstniki in občutek boljše primerjave s svojimi vzorniki (starši, medijskimi zvezdami ...). Mladi se zavedajo škodljivih posledic pitja alkohola. Opaža se, da so v porastu tvegane oblike uporabe alkohola, kot je na primer načrtno opijanje v čim krajšem času ali večdnevno popivanje. Ali bo mladostnik posegel po alkoholu, je odvisno od vzgoje in vzgleda staršev (Končnik Goršič, 2004).

V tej luči so zato zaskrbljujoči lanskoletni izsledki raziskave o dostopnosti alkohola mladoletnim v trgovinah. Raziskava je namreč pokazala, da so sodelujoče mladoletne osebe v trgovinah v različnih krajih po Sloveniji z metodo skritega nakupovanja preverjale upoštevanje zakona. Kar v 92 % primerov je nakup alkoholne pijače uspel (Markelj, 2015).

Študije so pokazale, da je uživanje alkoholnih pijač lahko pogojeno s ceno: to pomeni, da uporaba alkohola zmanjšuje z naraščanjem cen. Mladostniki z višjim socialnim ekonomskim položajem imajo višje finančne dohodke, tako da imajo več zmožnosti za uživanje alkohola od mladostnikov z nižjimi finančnimi sredstvi. Raziskovalci so leta 2007 v Veliki Britaniji tudi potrdili prejšnje raziskave. Dognali so, da se pri mladostnikih z višjim socialnim ekonomskim položajem pojavljajo pogostejše povpraševanje po alkoholu, pogostejše pitje alkohola, opijanje z alkoholom, uživanje alkohola v javnosti (Bellis, et al., 2007 citted in Nguyen, 2013, p. 5).

Po raziskavi Zorko, et al. (2014) mladostniki navajajo predvsem dva vira informacij o alkoholu. Prvi vir so vrstniki. Menijo, da so informacije s strani vrstnikov najbolj koristne, tj. posebej pri izbiri alkoholnih pijač in pridobivanju lastnih izkušenj, ki so povezane z uživanjem alkohola (npr. kako ravnati v primeru pijanosti, koliko moraš spiti alkoholne pijače, da si pijan, kje dobiti alkoholne pijače po ugodni ceni ...). Drugi vir informacij pa predstavljajo različni mediji (TV, radio, internet), šola (različna predavanja) in dom. Glede prepovedi pitja alkohola so mladi mnenja, da imajo nasproten učinek od zelenega; mladim je zaradi teh dejavnikov alkohol le še bolj

privlačen. Poleg t. i. informacij o škodljivem pitju alkohola pa mladi dobijo pozitivne informacije o alkoholu zlasti iz medijskega sveta (še posebej filmi ter nadaljevanke), ki spodbuja privlačnost pitja alkoholnih pijač.

Uživanje alkohola je zelo popularno v filmski industriji in močno vpliva na mlade, ki veliko časa namenijo gledanju teh filmov. Avtorji so iz raziskav ugotovili (Dal Cin, et al, 2008), da ima 83 % filmov vsebino, v sklopu katere se vsaj enkrat uživa alkohol, kar ni za vzor mladim.

Avtorji Wang, et al. (2015) so naredili raziskavo, ki je jasno pokazala vpliv vrstnikov na pitje alkohola. Anketirali so 1284 mladih iz 12 šol in 976 mladih iz šolskega centra. Raziskovalci so ugotovili, da pitje staršev vpliva na mladostnike pri izbiri prijateljev. Iz raziskave je bilo razvidno, da mladi mislijo, da če ne bodo uživali alkohola, ne bodo dovolj »popularni« v družbi in da jih bodo ostali vrstniki izolirali. Zorko, et al. (2014) so ugotovili, da so 15-letniki in 16-letniki, katerih starši ne vedo, kje preživljajo sobotne večere, v zadnjem mesecu zaužili več alkohola kot njihovi vrstniki.

Avtorja Chainey in Stephens (2016) sta izvedla raziskavo na Novi Zelandiji o prekomernem najstniškem popivanju. Raziskava je bila izvedena pri 20 dijakih, ki so stari od 16 let do 18 let. Raziskava je pokazala, da dijaki gledajo na prekomerno uživanje alkohola kot sestavni del njihovega življenja in kot pomemben doprinos alkohola k druženju z njihovimi vrstniki.

Po raziskavi Aspy, et al. (2012) so mladostniki v Združenih državah Amerike z lahkoto dostopali do alkoholnih pijač. Mladostniško pitje je pomembno vplivalo na prometne nesreče, ki so povzročale smrt mladih v starosti od 15 let do 20 let. V letu 2007 je bilo 31 % mladih voznikov, starih od 15 let do 20 let, ki so umrli v prometnih nesrečah zaradi alkohola. Zato se je ameriška družba odločila uvesti zakon, ki prepoveduje pitje alkoholnih pijač mladostnikom.

Na začetku devetdesetih je bilo na Danskem ustanovljeno združenje Ponočnjaki. Člani so odrasli, ki ponoči ob koncu tedna in ob posebnih priložnostih patroljirajo po mestu in

po krajih, na katerih se zadržujejo mladi. Opazujejo vedenje mladih in se nikoli ne vmešavajo. Vendar pa pomagajo mladostnikom, ki so preveč spili; delijo sendviče, se pogovarjajo z mladimi, Menijo, da že samo navzočnost pogosto pomiri strasti, kadar je to potrebno. Hkrati z ustanovitvijo Ponočnjakov se je kot na čezmerno pitje danskih mladostnikov pojavila še ena skupina. Druga skupina so starši, ki prirejajo zabave mladostnikov (Kolind & Elmeland, 2009).

Zabave za mladostnike po navadi prirejajo vsaka dva mesca, večinoma na danskem podeželju. Prirejajo jih odrasli za mlade, ki so stari od 14 let do 18 let. Organizirajo jih v velikih športnih dvoranah in po navadi se jih udeleži od 200 do 500 mladostnikov. Ob predvajanju glasne glasbe plešejo, se družijo in pijejo alkohol. Na takšnih zabavah mladostniki smejo uživati alkohola, saj so to uradne zabave. Mladi lahko sami prinesejo alkoholne pijače za lastno uporabo. Zanimivo je, da take zabave s pitjem alkohola, ki jih organizirajo starši, podpirata lokalna policija in lokalna skupnost (Kolind & Elmeland, 2009).

Raziskave so pokazale, da so socialna omrežja eden od vplivnih dejavnikov pri prekomernem pitju alkohola med mladostniki. Na splošno velja, da so mladostniki, ki so doma priča alkoholnemu vedenju, bolj ogroženi; večja je verjetnost, da bojo tudi sami prekomerno pili alkohol. Poleg tega so mladostniki, ki kažejo znake depresije, bolj nagnjeni k zlorabi alkohola (Nguyen, 2013).

2.4 ALKOHOLNA POLITIKA V SLOVENIJI

Alkoholno politiko lahko opredelimo kot sklope ukrepov, katerih cilj je čim bolj zmanjšati socialno in zdravstveno škodo, ki jo povzroča zloraba alkohola. Glavni cilj alkoholne politike je, da spodbuja javno zdravje in socialno blaginjo. Prizadeva si tudi (Ministrstvo za zdravje, 2007):

- odvracanje mladih in otrok od alkohola,
- zaščititi ljudi, ki alkohola ne pijejo pred škodo, ki jo alkohol povzroča,
- zagotavljanje informacij potrošnikom ter zmanjšanje neenakopravnosti pri ljudeh, ki imajo zdravstvene težave z alkoholom.

Najboljši ukrepi alkoholne politike so (Ministrstvo za zdravje, 2007):

- povečani davki na alkohol (višja trošarina),
- prepoved prodaje mladostnikom, uvedba minimalne starosti, pri kateri lahko kupimo alkohol, omejevanje količine nakupa, vladni monopol nad maloprodajo, omejitve prodaje ob določenih urah in dnevih, omejitve gostote prodajaln, različna dostopnost glede na vsebnost alkohola v pijačah,
- zakonske omejitve izpostavljenosti, prepoved oglaševanja,
- okrepljeno uveljavljanje alkoholne politike v lokalih (zakonska določitev),
- kontrolne točke treznosti, naključno testiranje vsebnosti alkohola v krvi, znižanje dovoljene vsebnosti alkohola v krvi, odvzem vozniškega dovoljenja, ničelna toleranca pri voznikih začetnikih ter licence za voznike začetnike,
- ukrep naj se izvaja kot dodatek k drugim učinkovitim ukrepom alkoholne politike za doseg določenega cilja,
- kratke intervencije pri ogroženih pivcih, razstrupljanje (detoksikacija),
- pogovorne terapije, prisotnost pri skupinskih terapijah.

2.4.1 Zakon o omejevanju porabe alkohola

Zakon o omejevanju porabe alkohola določa, da je prepovedana prodaja alkoholnih pijač osebam, mlajšim do 18 let (prodajalec sme od vsake osebe zahtevati, da izkaže svojo starost z ustreznim dokumentom), in osebam, ki kažejo znake opitosti. Zakon prepoveduje tudi prodajo alkoholnih pijač v času od 21.00 ure do in 7.00 naslednjega dne, razen v gostinskih obratih, v katerih je prepovedana prodaja žganih pijač do 10.00 ure. S tem zakonom je tudi prepovedana prodaja oziroma ponudba alkoholnih pijač v stavbah in pripadajočih zemljiščih, v katerih se izvajata vzgojno-izobraževalna in zdravstvena dejavnost; v športnih objektih, v katerih poteka športna prireditve, in sicer eno uro pred začetkom prireditve in ne med samo prireditvijo, pa tudi med delovnim časom na delovnem mestu. Prav tako morajo prodajalci alkoholnih pijač imeti v prodaji vsaj dve različni vrsti brezalkoholnih pijač, ki sta cenovno enaki ali cenejši od najcenejše alkoholne pijače (Begić, et al., 2009, p. 10).

2.4.2 Zakon o varstvu javnega reda in miru

Ta zakon prepoveduje osebam, mlajšim od 16 let, vstop in zadrževanje v času od 24.00 do 5.00 brez spremstva staršev, rejnikov ali skrbnikov v gostinskih obratih in na prireditvah, na katerih se toči alkoholne pijače. Odgovorni osebi v gostinskem lokalu ali na prireditvi pa dovoljuje, da sme od vsake osebe zahtevati, da izkaže svojo starost z ustreznim dokumentom pijače (Begić, et al., 2009, p. 10).

2.4.3 Zakon o varnosti cestnega prometa

S tem zakonom je vozniku prepovedano voziti vozilo v cestnem prometu, če je pod vplivom alkohola, poleg tega pa na sovoznikovem sedežu in na motornem vozilu ne sme voziti osebe, ki je pod očitnim vplivom alkohola. Zakon določa najvišjo še dovoljeno količino alkohola v organizmu pri voznikih v cestnem prometu, to je 0,5 g alkohola/kg krvi ali 0,24 mg alkohola/l izdihanega zraka. Določa pa tudi, kateri vozniki ne smejo imeti alkohola v krvi (voznik začetnik, poklicni voznik, voznik, ki prevažata skupino otrok, učitelj vožnje in kandidat za voznika med usposabljanjem pijače (Begić, et al., 2009, p. 10).

2.5 PREVENTIVA ALKOHOLIZMA PRI MLADIH

V svetu so se razvile številne preventivne dejavnosti, ki vključujejo vse družbene strukture. Njihov cilj je ozaveščanje mladih o zlorabi alkohola. Preventivne dejavnosti bi morale biti usmerjene v celotno mlado prebivalstvo, še posebej skupine mladih s tveganim vedenjem. Preventivne ukrepe lahko razdelimo v splošne (kontinuirano izobraževanje otrok, mladine in staršev, spodbujanje zdravega načina življenja) in posebne ukrepe (preprečevanje odvisnosti med posebnimi skupinami mladih, na primer mladih z vedenjskimi motnjami, posebne etične skupine se učijo življenjskih veščin v posameznih nujnih primerih (Čorak, et al., 2013).

V vseh teh aktivnostih je za vsakogar pomembno, kdaj in kako pošiljamo preventivna sporočila. To so lahko vrstniki, socialni delavci, starši, zdravstveni delavci, ugledni

športniki, skratka mladim pomembne osebe. Mediji so najbolj razširjene oblike moderne komunikacije, ki zavzemajo tehtno vlogo pri oblikovanju sklepov in odločitve pri uživanju alkohola (Čorak, et al., 2013).

Preventivne ukrepe za preprečevanje tveganega in škodljivega pitja alkohola med mladimi razdelimo v dve skupini. V prvi skupini skušajo mladim omejiti dostop do alkohola. Med temi so pri mladih uspešni ukrepi za povišanje cen in omejitev števila prodajnih mest, vendar le takrat, kadar mladostniki omejevanja fizične dostopnosti do alkohola ne zaznavajo kot pretirano omejujoče (Svetovna zdravstvena organizacija, 2007 cited in Zorko & Bajt, 2009, pp. 36–37).

V drugo skupino uvrščamo različne programe in projekte, ki so usmerjeni v promocijo zdravja, preprečevanje škodljivega pitja alkohola med mladimi. V Sloveniji obstaja nekaj takih programov, ki so močni zlasti na tem, da mladostnike informirajo o posledicah tveganega pitja alkohola. Raziskave ugotavljajo, da kar 71 % mladostnikov ve, da škodljivo pitje pomeni »škodo za zdravje« (Stergar, et al., 2005 cited in Zorko & Bajt, 2009, p. 37).

3 EMPIRIČNI DEL

Alkoholna problematika med mladimi je razširjena, zato smo se odločili, da bomo raziskali mnenja in stališča dijakov zdravstvene usmeritve o dojemanju alkoholne problematike.

3.1 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Namen diplomskega dela je ugotoviti mnenja in stališča srednješolcev o alkoholni problematiki. Izvedli smo raziskavo in si zastavili naslednje cilje:

- C1: Ugotoviti pogostost uživanja alkoholnih pijač med dijaki Srednje zdravstvene šole Ljubljana.
- C2: Ugotoviti razlike v pogostosti uživanja alkoholnih pijač in opijanja med fanti in dekleti.
- C3: Ugotoviti vzroke uživanja alkoholnih pijač dijakov.
- C4: Ugotoviti zavedanje dijakov Srednje zdravstvene šole Ljubljana o alkoholni problematiki.
- C5: Ugotoviti pomen vrstnikov na pogostost uživanja alkoholnih pijač.

3.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Na podlagi omenjenih ciljev smo oblikovali raziskovalna vprašanja:

- RV1: Kako pogosto uživajo alkoholne pijače dijaki Srednje zdravstvene šole Ljubljana?
- RV2: Katere so razlike v pogostosti uživanja alkoholnih pijač in opijanja med fanti in dekleti?
- RV3: Kateri so najpogostejši razlogi za uživanje alkohola dijakov?
- RV4: Kako se dijaki Srednje zdravstvene šole Ljubljana zavedajo posledic uživanja alkoholnih pijač ?
- RV5: V kolikšni meri vrstniki prispevajo k uživanju alkoholnih pijač?

3.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

Raziskava je temeljila na neeksperimentalni kvantitativni metodi empiričnega raziskovanja.

3.3.1 Metode in tehnike zbiranja podatkov

V raziskavi je bila uporabljena kvantitativna metoda dela. Za zbiranje podatkov smo uporabili strukturirani vprašalnik. V teoretičnem delu smo uporabili metodo preučevanja tuje in domače literature, ki je dostopna v splošnih in strokovnih knjižnicah na področju Slovenije. Za iskanje literature v slovenskem prostoru smo uporabili virtualno knjižnico COBISS in po potrebi smo uporabili medknjižnično izposajo. Literaturo smo iskali na internetnem brskalniku Google; dosledno smo upoštevali merilo verodostojnosti vira in avtorja. Uporabili smo članke iz Obzornika zdravstvene nege, bazo podatkov CINAHL, PROQUEST, v sklopu katerih smo iskali tujo literaturo s področja metodike zdravstvene vzgoje in promocije zdravja. Pri izboru literature smo upoštevali omejitev najvišje starosti 10 let ter izbrali literaturo v slovenskem in angleškem jeziku. Izbrali smo 3 vire, starejše od 10 let, vendar menimo, da so primerni za našo diplomsko delo. Ključne besede pri iskanju literature v slovenskem jeziku: *alkohol, alkohol in mladi, preventiva pri alkoholu, alkoholna politika*. Ključne besede pri iskanju literature v angleškem jeziku: *alcohol, alcohol and youth, prevention and alcohol, alcohol policy*.

3.3.2 Opis merskega instrumenta

Vprašanja v vprašalniku so bila oblikovana glede na namen in cilj diplomskega dela. Temeljila so na pregledu domače in tuje literature (Furlan, et al., 2010; Aspy, et al., 2012; Pivač, 2013). Vprašalnik je bil sestavljen iz več sklopov. S prvim sklopom smo pridobili osnovne demografske podatke o udeležencih (spol in starost). Z drugim sklopom smo pridobili informacije o (socialnoekonomskem) statusu družine. Podatki iz tretjega sklopa vprašalnika so nam dali informacije o navadah mladih pri pitju alkohola. Prvi trije sklopi vprašalnika so bili tako opisni in so po večini vsebovali spremenljivke

imenskega tipa. S preostalimi tremi sklopi vprašalnika smo poskušali pridobiti vpogled v tri vsebinske dimenzije obravnavane problematike, in sicer informacije o vplivu vrstnikov na uživanje alkohola (7 postavk), informacije o vzrokih za uživanje alkohola (8 postavk) in informacije o posledicah uživanja alkohola (13 postavk). Postavke na zadnje tri sklope vprašalnika so udeleženci vrednotili s 5-stopenjskeo Likertove lestvice (1 – popolnoma se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se ne strinjam/niti se strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam). Zanesljivost vprašalnika smo preverjali za tri vsebinske sklope vprašalnika. Za izračun zanesljivosti posameznih sklopov smo uporabili metodo Cronbachovega alfa koeficienta.

Tabela 1: Zanesljivost vprašalnika

Sklop	n	Koeficient Cronbach α
Vpliv vrstnikov na uživanje alkohola	7	0,348
Vzroki za uživanje alkohola	8	0,786
Posledice uživanja alkohola	13	0,799

Legenda: Cronbach α = koeficient zanesljivosti; n = število vprašanj

Prvi sklop vprašalnika, s katerim smo ocenjevali pomen vrstnikov na uživanje alkohola, ima najnižjo zanesljivost, in sicer je vrednost Cronbachovega alfa koeficienta znašala 0,348. Zanesljivost tega sklopa vprašalnika je torej šibka in vprašljiva. Nasprotno pa imata ostala dva sklopa anketnega vprašalnika zadovoljivo zanesljivost, saj se vrednosti Cronbachovih alfa koeficientov v obeh primerih približujeta vrednosti 0,8. To pomeni, da sta sklopa, s katerima smo pridobili podatke o vzrokih za uživanje alkohola in o posledicah uživanja alkohola, zanesljiva (Bucik, 1997).

3.3.3 Opis vzorca

V okviru raziskave smo uporabili priložnostni vzorec. V raziskavi je sodelovalo 74 dijakov in dijakinj 4. letnikov Srednje zdravstvene šole Ljubljana. Glede na število vseh dijakov 4. letnikov lahko rečemo, da je bila realizacija vzorca 34,3-odstotna. Od vseh sodelujočih dijakov jih je bilo 18 (24,3 %) moškega in 56 (75,3 %) ženskega spola. Večina (83,8 %) dijakov je bilo starih 18 let. Sedem (9,5 %) sodelujočih je bilo starih 17 let in štirje (5,4 %) so bili stari 19 let. En udeleženec je bil star 20 let. V nadaljevanju prikazujemo podatke o preostalih lastnostih vzorca.

Tabela 2: Pregled udeležencev glede na zaposlenost staršev

Zaposlitev staršev	Število	Delež (v %)
Oba od staršev zaposlena	56	75,7
Samo mati je zaposlena	9	12,2
Samo oče je zaposlen	5	6,8
Niso zaposleni	1	1,4
So upokojeni	3	4,1
Skupaj	74	100,0

Iz Tabele 2 lahko vidimo, da ima večina (75,7 %) udeležencev zaposlena oba od staršev. Pri največ preostalih udeležencih je zaposlena samo mati (12,2 %). Sledijo jim udeleženci, ki imajo zaposlenega le očeta – teh je približno 7 %. Starši treh udeležencev so že upokojeni, medtem ko sta oba od staršev enega dijaka brezposelna. V nadaljevanju nas je zanimalo, s kom dijaki živijo.

Tabela 3: Prikaz udeležencev glede na lastnosti njihovega bivanja

Oblika bivanja	Število	Delež (v %)
Živim skupaj s starši	57	77,0
Živim samo z mamo	12	16,2
Živim samo z očetom	1	1,4
Živim pri starih starših	2	2,7
Živim sam	2	2,7
Skupaj	74	100,0

Iz Tabele 3 lahko vidimo, da več kot tri četrtine (77,0 %) udeležencev živi skupaj z obema od staršev. Sledijo jim dijaki, ki živijo samo z mamo, in sicer je teh dijakov 16,2 %. Le en dijak živi samo z očetom. Od vseh sodelujočih dva dijaka živita pri starših, dva pa sama. Pri naslednjem vprašanju nas je zanimalo, kako so dijaki zadovoljni s finančnim položajem družine.

Tabela 4: Prikaz udeležencev glede na zadovoljstvo z materialnim položajem njihovih družin

Zadovoljstvo s finančnim stanjem	Število	Delež (v %)
Zelo zadovoljen	10	13,5
Zadovoljen	45	60,8
Niti zadovoljen niti nezadovoljen	11	14,9
Nezadovoljen	7	9,5
Sploh nisem zadovoljen	1	1,4
Skupaj	74	100,0

Kot vidimo iz Tabele 4, je večina (60,8 %) udeležencev zadovoljnih z materialnim

položajem družine. Večina preostalih udeležencev je bodisi neopredeljenih glede finančnega stanja družine (14,9 %) bodisi zelo zadovoljnih (13,5). Skupno, 11 %, udeležencev pa je z materialnim položajem družine nezadovoljnih oziroma zelo nezadovoljnih.

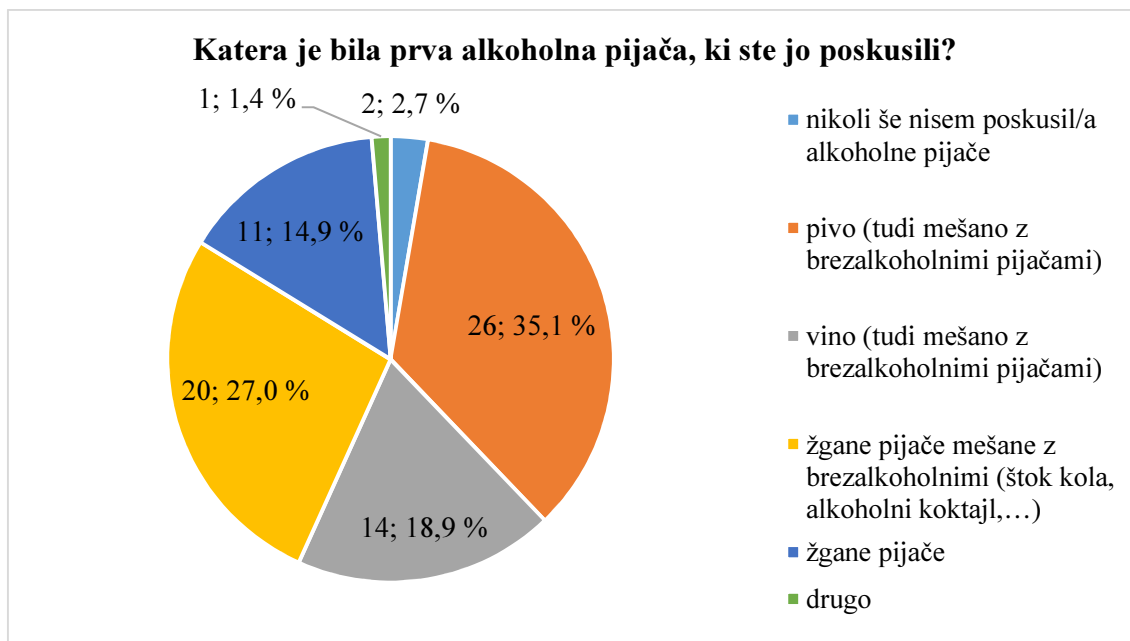
3.3.4 Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

Raziskavo smo izvedli v Srednji zdravstveni šoli Ljubljana v mesecu novembru 2015. Pred izvajanjem raziskave smo najprej pridobili soglasje Srednje zdravstvene šole Ljubljana in neposredno pred izvajanjem smo ustno pridobili soglasje dijakov za izvedbo raziskave in uporabo rezultatov v študijske namene. Anketirancem smo zagotovili popolno anonimnost.

Zbrane podatke smo v nadaljevanju kvantitativno obdelali z računalniškim programom SPSS 20.0. V prvem koraku smo preverjali zanesljivost vprašalnika, za kar smo uporabili Cronbachov alfakoefficient zanesljivosti. V nadaljevanju smo povezave med pitjem alkohola pri vrstnikih ugotavljali z bivariantno statistiko. Za analizo razlik smo uporabili t-test za neodvisne vzorce. Za statistično pomembne podatke smo upoštevali razlike, kjer je bila stopnja statistične pomembnosti na ravni 0,05 in manj.

3.4 REZULTATI

V okviru diplomskega dela smo proučevali značilnosti in navade pitja alkoholnih pijač pri mladih. V nadaljevanju prvega sklopa vprašalnika so nas zanimale tudi lastnosti udeležencev, povezane s pitjem alkohola. Udeležence smo najprej povprašali o tem, katera je bila prva alkoholna pijača, ki so jo poskusili. Z odgovori udeležencev smo ugotovili, katera je najbolj »popularna« prva pijača pri dijakih oziroma katera prva pijača je najmanj »popularna«. Ugotovili smo, da so skoraj vsi anketiranci poskusili alkohol in da jih je zelo malo tistih, ki niso poskusili alkohola. To kaže na razširjenost pitja alkohola med srednješolci.

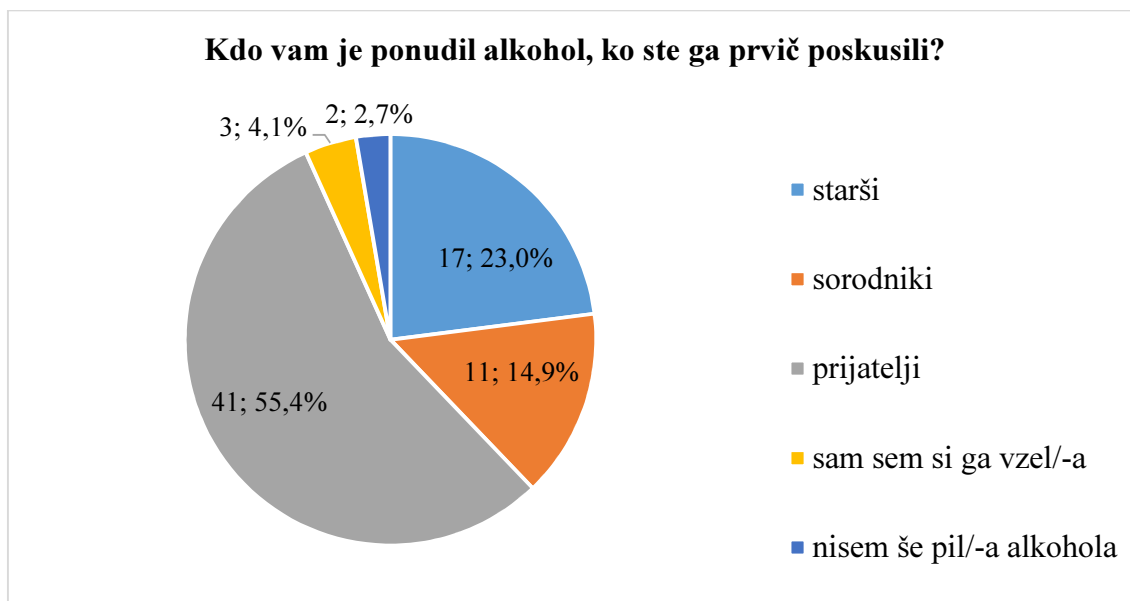
Slika 1: Prikaz udeležencev glede na podatek o prvem pitju alkoholnih pijač

Največ udeležencev (35,1 %) prvič poskusilo pivo. Sledijo jim dijaki, ki so prvič poskusili žgane pijače, mešane z alkoholom, in sicer je bilo teh nekoliko več kot četrtina (27,0 %). Nekoliko manj kot petina (18,9 %) udeležencev je prvič poskusila alkohol v obliki vina. Približno 15 % udeležencev pa je prvič poskusilo alkohol v obliki žganih pijač. Le dva udeleženca še nista nikoli poskusila alkohola. En udeleženec je prvič poskusil alkohol v eni od drugih oblik, ki jih nismo navedli v okviru vprašanja (slika 1).

V nadaljevanju nas je zanimalo, kdo je dijakom ponudil alkohol, ko so ga pili prvič. Udeležence smo povprašali, kdo jim je prvič ponudil alkohol. Ugotovili smo, da alkohol prvič popijejo zaradi drugih oseb in ne zaradi svoje radovednosti. Zelo malo je tistih, ki niso živali alkohola. Rezultate smo prikazali s sliko, ki prikazuje podatke o tem, kdo jim je prvič ponudil alkohol.

Iz slike 2 lahko vidimo, da so večini (55,4 %) udeležencev alkohol prvič ponudili prijatelji. Približno četrtini udeležencev so alkohol prvič ponudili starši. Malo manj kot 15 % udeležencev pa je poročalo o tem, da so jim alkohol prvič ponudili sorodniki. Le trije udeleženci so si z alkoholom postregli sami. Dva udeleženca pa še nista pila alkohola. Z naslednjimi tremi vprašanji so nas zanimale značilnosti pitja alkohola pri

dijakih.

Slika 2: Prikaz udeležencev glede na podatek o tem, kdo jim je prvič ponudil alkohol

Tabela 5: Prikaz udeležencev glede na pogostost opitosti z alkoholnimi pijačami v zadnjih 30 dneh

Pogostost opitosti z alkoholnimi pijačami	Število	Delež (v %)
Nikoli	32	43,2
Od 1-krat do 2-krat	29	39,2
Od 3-krat do 5-krat	11	14,9
Od 6-krat do 10-krat	2	2,7
Skupaj	74	100,0

Tabele 5 kaže, da 43,2 % anketirancev ni bilo opitih z alkoholnimi pijačami v zadnjih 30 dneh. Sledijo jim dijaki, ki so bili z alkoholnimi pijačami v zadnjem mesecu opiti od 1-krat do 2-krat, in sicer je bilo takih dijakov 29 (39,2 %). 15 % dijakov je bilo v zadnjem mesecu opitih od 3-krat do 5-krat. Le dva dijaka pa sta bila v zadnjem mesecu opita od 6-krat do 10-krat. V nadaljevanju nas je zanimalo, kako pogosto so dijaki pili alkohol v zadnjem letu.

Tabela 6: Prikaz udeležencev glede na pogostost popivanja alkoholnih pijač v zadnjem letu

Spol		Pogostost pitja alkoholnih pijač v zadnjem letu?					Skupaj	
		Nikoli	Nekajkrat na leto, ob posebnih priložnostih	1-krat na mesec	2 do 3-krat na mesec	1 do 2-krat na teden		3 do 6-krat na teden
Dijaki	Število	4	9	1	3	1	0	18
	Delež (v %)	5,5 %	12,3 %	1,4 %	4,1 %	1,4 %	0,0 %	24,7 %
Dijakinje	Število	4	27	7	14	2	1	55
	Delež (v %)	5,5 %	37,0 %	9,6 %	19,2 %	2,7 %	1,4 %	75,3 %
Skupaj	Število	8	36	8	17	3	1	73
	Delež (v %)	11,0 %	49,3 %	11,0 %	23,3 %	4,1 %	1,4 %	100,0 %

*Opomba. En udeleženec na to vprašanje ni podal odgovora

Največ anketiranih dijakov v preteklem letu pilo alkohol le nekajkrat na leto, in sicer je ta odgovor izbrala približno polovica (48,6 %) udeležencev. Približno četrtna udeležencev je v zadnjem letu alkohol pila od 2-krat do 3-krat na mesec. Četrtna pa bodisi nikoli (10,8 %) bodisi 1-krat na mesec (10,8%). Le trije udeleženci so v zadnjem letu pili alkohol od 1-krat do 2-krat na teden. En udeleženec raziskave pa je alkohol v zadnjem letu pil od 3-krat do 6-krat na teden (tabela 6).

Pri naslednjem vprašanju smo dijake vprašali, s kom uživajo alkohol. Večina (81,1 %) jih je odgovorila, da alkohol uživajo s prijatelji. Preostali udeleženci alkohol uživajo s starši (4,1 %). Nekoliko manj kot 15 % udeležencev se je pri tem vprašanju opredelilo, da ne uživajo alkohola. Pri zadnjem vprašanju nas je zanimalo, kako dijaki ocenjujejo svoje odnose s starši.

Iz tabele 7 lahko vidimo, da se največ udeležencev (52,7 %) s starši dobro razume. Sledijo jim tisti dijaki, ki se s starši razumejo, vendar jim ne zaupajo vsega. Teh je 24 (32,4 %). Malo manj kot 7 % udeležencev se obrne na starše predvsem takrat, ko imajo težave. Trije udeleženci pa se s starši ne razumejo. Enak je tudi delež udeležencev, ki si želijo več svobode.

Tabela 7: Prikaz udeležencev glede na oceno odnosa s starši

Ocena odnosa s starši	Število	Delež (v %)
S starši se ne razumem	3	4,1
S starši se dobro razumem	39	52,7
S starši se razumem, vendar jim ne zaupam vsega	24	32,4
Kadar imam težave, se lahko obrnem na starše	5	6,8
Želim si več svobode	3	4,1
Skupaj	74	100,0

V nadaljevanju pa prikazujemo povprečne odgovore, ki so jih na posamezne trditve podajali anketirani dijaki. Pri tem nas je poleg povprečnih odgovorov za vse udeležence skupaj zanimalo tudi, kakšni so povprečni odgovori dijakinj in dijakov (torej povprečni odgovori, ločeni po spolu). Pri proučevanju razlik med spoloma nas je zanimalo, ali so razlike med spoloma statistično pomembne. Da bi odgovorili na to vprašanje, smo uporabili metodo *t*-testa za dva neodvisna vzorca.

Najprej nas je zanimalo, kolikšno je strinjanje udeležencev s posameznimi postavkami sklopa »Vzroki za uživanje alkoholnih pijač«. Iz Tabele 8 lahko vidimo, da so se dijaki tukaj v precej majhni meri strinjali s postavkami, s katerimi smo ocenjevali vzroke za pitje alkohola. Povprečne vrednosti odgovorov dijakov namreč nikoli niso presegale vrednosti 3,5. Iz tabele lahko tudi vidimo, da se dijaki najbolj strinjajo z izjavo »Alkohol pripomore k večji komunikativnosti« (PV = 2,97; SO = 1,43). Nižje ocene so dijaki navajali pri trditvah »Alkohol pripomore k lažjemu navezovanju stikov« (PV = 2,84; SO = 1,37) in »Menim, da alkohol pripomore k večji samozavesti oziroma boljši samopodobi« (PV = 2,72; SO = 1,31). V najmanjši meri se dijaki strinjajo z izjavo »Menim, da alkohol pripomore k poistovetenju s svojimi vzorniki« (PV = 1,82; SO = 0,94).

Iz Tabele 9 lahko tudi vidimo, da razlike med dijakinjami in dijaki v strinjanju s posameznimi postavkami niso bile statistično pomembne, saj so *p*-vrednosti povsod višje od kritične *p*-vrednosti (0,05). Sklepamo torej lahko, da se dijaki in dijakinje ne razlikujejo v pogledih na različne vzroke za uživanje alkoholnih pijač.

Tabela 8: Prikaz povprečnih odgovorov udeležencev na drugi vsebinski sklop vprašalnika (»Vzroki za uživanje alkoholnih pijač«)

Trditev	Dijakinje (n= 56)		Dijaki (n =18)		Skupaj		t-test
	PV	SO	PV	SO	PV	SO	p-vrednost
	Alkohola ne pijem	2,41	1,30	3,11	1,68	2,58	1,42
Alkoholna pijača mi predstavlja način zabave in sprostitev	2,57	1,14	2,06	1,35	2,45	1,21	0,923
Alkohol pripomore k večji komunikativnosti	2,98	1,39	2,94	1,59	2,97	1,43	0,832
Alkohol pripomore k lažjemu navezovanju stikov	2,86	1,33	2,78	1,52	2,84	1,37	0,314
Menim, da alkohol pripomore k večji samozavesti oziroma boljši samopodobi	2,80	1,30	2,44	1,34	2,72	1,31	0,382
Menim, da alkohol pripomore k večjemu doživljanju sreče	2,27	1,12	2,00	1,14	2,20	1,12	0,724
Menim, da alkohol pripomore k doživljanju občutka boljše sprejetosti med starejšimi sovrstniki	2,21	0,99	2,11	1,32	2,19	1,07	0,970
Menim, da alkohol pripomore k poistovetenju s svojimi vzorniki	1,82	0,83	1,83	1,25	1,82	0,94	0,380

Legenda: PV = povprečna vrednost; SO = standardni odklon; t-vrednost = vrednost testne statistike »t«, p-vrednost = statistična pomembnost; 1 – popolnoma se **ne** strinjam, 2 – se **ne** strinjam, 3 – niti se ne strinjam niti se strinjam (**neopredeljen**), 4 – se strinjam 5 – popolnoma se strinjam; p = mejna statistično pomembna vrednost pri 0,05 ali manj

Povprečne vrednosti odgovorov dijakov namreč po večini presegajo vrednost 3 oz. 4. Izmed vseh postavk se dijaki najbolj strinjajo s postavko »Alkohol povzroča veliko prometnih nesreč« (PV = 4,77; SO = 0,42). V zelo visoki meri se dijaki strinjajo tudi s postavkami »Alkohol lahko privede do pretepa« (PV = 4,53; SO = 0,67), »Alkohol lahko privede do razpada družine« (PV = 4,49; SO = 0,69) in »Mladi lahko postanejo alkoholiki« (PV = 4,36; SO = 0,80). V najmanjši meri pa so se dijaki strinjali s postavko »Mladostniki dobro poznajo alkoholno problematiko« (PV = 2,80; SO = 1,23).

Podobno kot iz predhodnih dveh tabel lahko tudi tukaj vidimo, da razlike med dijaki in dijakinjami v stopnji strinjanja s posameznimi postavkami niso bile statistično pomembne. To pomeni, da se dijaki in dijakinje ne razlikujejo pomembno v stopnji strinjanja o pomembnosti posledic prekomernega uživanja alkohola (tabela 9).

Tabela 9: Prikaz povprečnih odgovorov udeležencev na tretji vsebinski sklop vprašalnika (»Posledice uživanja alkoholnih pijač«)

Trditev	Dijakinje (n = 56)		Dijaki (n = 18)		Skupaj		t-test
	M	SD	M	SD	M	SD	p-vrednost
	Alkohol je droga	3,63	1,32	3,94	1,39	3,70	1,33
Alkoholne pijače pri mladostnikih upočasnijo duševni razvoj	3,68	1,01	4,11	0,76	3,78	0,97	0,100
Alkoholne pijače pri mladostnikih upočasnijo telesni razvoj	3,46	0,95	3,89	1,18	3,57	1,02	0,126
Uživanje alkoholnih pijač ima negativne posledice za zdravje pri mladih	4,05	1,05	4,39	0,78	4,14	1,00	0,217
Uživanje alkoholnih pijač ima negativne posledice za zdravje pri odraslih	4,18	0,92	4,53	0,72	4,26	0,88	0,152
Alkohol povzroča srčne bolezni	3,79	0,93	4,00	1,14	3,84	0,98	0,423
Alkohol povzroča kronične bolezni	4,00	0,85	4,28	0,96	4,07	0,88	0,247
Alkohol povzroča veliko prometnih nesreč	4,79	0,41	4,72	0,46	4,77	0,42	0,584
Alkohol lahko privede do pretepa	4,54	0,66	4,50	0,71	4,53	0,67	0,845
Alkohol lahko privede do razpada družine	4,43	0,74	4,67	0,49	4,49	0,69	0,121
Mladi lahko postanejo alkoholiki	4,29	0,85	4,61	0,61	4,36	0,80	0,136
Boljše poznavanje škodljivosti alkoholnih pijač pri mladostnikih bi ob osvojitvi novih spoznanj spremenilo stališče do uživanja	3,51	1,14	3,50	1,42	3,51	1,20	0,978
Mladostniki dobro poznajo alkoholno problematiko	2,73	1,20	3,00	1,33	2,80	1,23	0,424

Legenda: PV = povprečna vrednost; SO = standardni odklon; t-vrednost = vrednost testne statistike »t«, p-vrednost = statistična pomembnost, 1 – popolnoma se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se ne strinjam niti se strinjam (neopredeljen), 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam; p = mejna statistično pomembna vrednost pri 0,05 ali manj

Udeleženci so se v precej majhni meri strinjali z večino postavk, saj je bila večina povprečnih vrednosti nižja od 3 (srednja mera strinjanja). Med navedenimi trditvami so se največ strinjali s trditvijo, da se počutijo sprejete med vrstniki (PV = 3,26; SO = 1,46). Nižje ocene so dijaki navajali pri trditvah, da vrstniki vplivajo na večje uživanje alkohola (PV = 2,64; SO = 1,30). V najmanjši meri so se strinjali s postavko, da imajo zaradi uživanja alkoholnih pijač veliko prijateljev (PV = 1,35; SO = 0,63).

Iz zadnjega stolpca Tabele 10 lahko vidimo, da razlike med spoloma nikjer niso bile statistično pomembne (p-vrednosti so povsod višje od 0,05). To pomeni, da se dijaki in dijakinje ne razlikujejo v stopnji strinjanja s posameznimi postavkami, s katerimi smo ocenjevali pomen vrstnikov na uživanje alkoholnih pijač (tabela 10).

Tabela 10: Prikaz povprečnih odgovorov udeležencev na prvi vsebinski sklop vprašalnika (»Pomen vrstnikov za uživanje alkoholnih pijač«)

Trditev	Dijakinje (n = 56)		Dijaki (n = 18)		Skupaj		t-test
	PV	SO	PV	SO	PV	SO	p-vrednost
	Menim, da imam zaradi uživanja alkohola veliko prijateljev	1,38	0,65	1,28	0,57	1,35	0,63
Menim, da se počutim sprejetega pri vrstnikih	3,22	1,44	3,39	1,58	3,26	1,46	0,670
Z vrstniki se družimo pri pitju alkohola	2,38	1,06	2,61	1,54	2,44	1,19	0,562
Vrstniki vplivajo na večje uživanje alkohola	2,71	1,26	2,39	1,42	2,64	1,30	0,359
Menim, da so vrstniki kritični zaradi prekomernega pitja alkohola	2,73	1,27	2,50	1,42	2,68	1,30	0,515
Menim, da vrstniki imajo manjši vpliv na pitje alkohola kot starši	1,93	1,01	2,39	1,58	2,04	1,18	0,257
Vrstniki so najpomembnejši dejavnik pri pitju alkohola	2,86	1,14	2,56	1,38	2,78	1,20	0,356

Legenda: PV = povprečna vrednost; SO = standardni odklon; t-vrednost = vrednost testne statistike »t«, p-vrednost = statistična pomembnost, 1 – popolnoma se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se ne strinjam niti se strinjam (neopredeljen), 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam; p = mejna statistično pomembna vrednost pri 0,05 ali manj

3.5 RAZPRAVA

Z raziskavo, ki smo jo izvedli na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana, smo želeli ugotoviti pogostost uživanja alkoholnih pijač dijakov; razlike v uživanju alkoholnih pijač in opijanju med spoloma; vzroke uživanja alkoholnih pijač; ali se dijaki zavedajo problematike alkohola in kakšen je pomen vrstnikov na pogostost uživanja alkoholnih pijač. Ugotovili smo, da skoraj polovica dijakov, ki so sodelovali v raziskavi, ni bila opitih z alkoholnimi pijačami v zadnjih 30 dneh. Sledijo jim dijaki, ki so bili z alkoholnimi pijačami v zadnjem mesecu opiti od 1-krat do 2-krat, in sicer je bilo tistih dijakov manj kot polovica. Četrtnina dijakov je bila v zadnjem mesecu opitih od 3-krat do 5-krat. Le dva dijaka sta bila v zadnjem mesecu opita od 6-krat do 10-krat. Skoraj polovica dijakov je navedla, da so v preteklem letu alkohol pili le nekajkrat ob posebnih priložnostih. Izsledki drugih avtorjev so pokazali različne rezultate kakor naša raziskava. Avtorja Kuhar in Hovnik - Keršmanc (2010) sta izvedla raziskavo na Dolenjskem, ki je pokazala, da je 74 % dijakov poseglo po alkoholu v zadnjih 30 dneh, kar nas postavlja v sam vrh v pitju alkohola pri mladostnikih v Evropi. Le 2 % dijakov je bilo opitih v zadnjem mesecu od 6-krat do 10-krat – slednje predstavlja podoben rezultat kot naša raziskava. Avtorja Krajnc in Maček (2009) sta izvedla raziskavo v Celju na osmih srednjih šolah. Ugotovila sta, da je 16 % dijakov opitih vsaj enkrat

tedensko.

Zanimale so nas razlike v pitju alkohola med spoloma. Raziskava je pokazala, da ni pomembno statističnih razlik v pitju alkohola med spoloma. Raziskovalci Jeriček Klanšček, et al. (2014) so ugotovili, da 12 % mladostnikov tedensko uživa alkohol; da je 17 % mladostnikov bilo vsaj dvakrat v življenju opitih. Zabeleženo je bilo, da 2 % 11-letnikov, 7 % 13-letnikov ter 26 % 15-letnikov enkrat tedensko uživa alkohol. 1 % 11-letnikov, 10 % 13-letnikov in 40 % 15-letnikov je bilo vsaj enkrat v opitem stanju. Dognano je bilo, da pitje alkohola in opitost naraščata z leti. Način pitja alkohola med spoloma se zmanjšuje in način pitja alkohola je čedalje bolj podoben fantovskemu.

Rezultati raziskave so pokazali nizke ocene trditev pri ugotavljanju vzrokov za uživanje alkohola med dijaki. Med podanimi ocenami je bila najvišja ocena, da alkohol pripomore k večji komunikativnosti in da alkohol pripomore k lažjem navezovanju stikov. Čeprav ni statistično značilno, so pri vzrokih za pitje uživanja alkohola imele ženske drugačne odgovore. Pregled drugih raziskav nam je podal podobne rezultate kot naša raziskava. Izsledki avtorjev Jeriček Klanšček, et al. (2007) kažejo značilnosti, zaradi katerih mladostnik sega po alkoholnih pijačah:

- več so komunikativni ,
- lažje navezujejo stike,
- doživljanje sreče,
- občutek boljše sprejetosti med starejšimi sovrstniki,
- posvetovanje s svojimi vzorniki (starši, medijske zvezde).

Največkrat pride do zlorabe alkohola v družinah s slabšim socialnim standardom in pri nižji šolski izobrazbi (Osler, et al., 2006). Možnost pitja alkohola je pogosto večja pri mladostnikih, ki odraščajo v družini, v kateri je alkohol že prisoten (Chen & Weitzman, 2005).

Želeli smo ugotoviti zavedanje dijakov o posledicah uživanja alkoholnih pijač. Rezultati raziskave so pokazali, da se dijaki najbolj strinjajo s postavkami, ki so: alkohol povzroča prometne nesreče, alkohol privede do pretepa, mladi lahko postanejo

alkoholiki. V najmanjši meri se strinjajo s trditvijo, da mladostniki dobro poznajo alkoholno problematiko. Med spoloma ni bilo statistično pomembnih razlik v odnosu do ugotavljanja posledic uživanja alkohola.

Raziskava, ki sta jo izvedla Krajnc in Maček (2009), je pokazala, da se dijaki zavedajo, da se jim zaradi alkohola lahko pripeti nesreča. Večina oziroma 90 % dijakov ni poznalo kampanje za preprečevanje uživanja alkohola. Avtorica Končnik Goršič (2004) meni, da se mladi zavedajo škodljivih posledic uživanja alkoholnih pijač, kljub temu se opaža porast tveganega pitja alkohola pri mladih.

V Sloveniji imamo različne programe in projekte, ki so usmerjeni v promocijo zdravja ter preprečevanje škodljivega pitja alkohola med mladimi. Raziskave ugotavljajo, da kar 71 % mladostnikov ve, da škodljivo pitje povzroča »škodo zdravju« (Stergar, et al., 2005 cited in Zorko & Bajt, 2009, p. 37).

V raziskavi smo dijake spraševali o pomenu vrstnikov na uživanje alkohola. Po mnenju anketirancev naše raziskave vrstniki niso povezani z uživanjem alkohola mladih. Avtorji Wang, et al. (2015) so izvedli raziskavo, ki je jasno pokazala vpliv vrstnikov na pitje alkohola. Anketirali so 1284 mladih iz 12 šol in 976 mladih iz šolskega centra. Mladi so menili, da če ne bodo uživali alkohola, ne bodo dovolj »popularni« v družbi – in da jih bodo preostali vrstniki izolirali. Mladim so njihovi vrstniki vzor in če se želijo družiti z njimi, morajo poseči po alkoholu (Cicognani & Zani, 2011). Opazovanje sovrstnikov, ki uživajo alkohol, spodbuja študente k pitju alkohola, kar posledično vodi do povečane rabe alkohola (Champion, et al., 2015).

Na Novi Zelandiji sta avtorja Chainey in Stephens (2016) izvedla raziskavo o prekomernem najstniškem popivanju, tj. pri dvajsetih dijakih, starih od 16 do 18 let. Rezultati so pokazali, da dijaki gledajo na prekomerno uživanje alkohola kot na sestavni del njihovega življenja in kot pomemben doprinos alkohola k druženju z njihovimi vrstniki.

Ugotovitev naše raziskave je temeljila na majhnem vzorcu, zato priporočamo ponovitev

raziskave na večjem vzorcu med dijaki srednjih zdravstvenih šol, saj tako lahko dosežemo boljšo verodostojnost podatkov. Pridobljenih rezultatov raziskave ni mogoče posploševati. Omejitev raziskave je, da nismo dobili večjega vzorca anketiranih dijakov moškega spola, zato rezultati niso povsem relevantni, saj vzorec ni bil uravnotežen glede na spol. Omejitev je povezana s tem, da je v populaciji dijakov srednjih zdravstvenih šol več dijakinj kakor dijakov.

Rezultati o zanesljivosti vprašalnika so v sklopu 4 podali slabo zanesljivost vprašalnika. V primeru ponovnega izvajanja raziskave, bi bilo potrebno paziti na bolj jasno postavljene trditve v vprašalniku.

Raziskavo bi lahko razširili na področje ugotavljanja odnosa do alkohola in alkoholne problematike med ostalimi srednjimi zdravstvenimi šolami. Tako bi ugotovili, kakšen je odnos dijakov srednjih zdravstvenih šol do alkoholne problematike, ki predstavljajo bodoče zdravstvene delavce. Na podlagi ugotovljenih rezultatov bi lahko predlagali ukrepe za zmanjševanje rabe alkohola med navedenimi dijaki. V prihodnje bi bilo treba raziskati še pomen preventivnih programov s področja problematike alkohola, seznanjenost družbe o negativnih posledicah alkohola in vpliv družbe na zmanjševanje pitja alkohola. Kot smo ugotovili iz prejšnjih raziskav, vrstniki in družinsko okolje pomembno vplivajo na mnenje mladih o alkoholu, zato bi bilo treba raziskati povezavo med vrstniki in družino pri pitju alkohola.

4 ZAKLJUČEK

Škodljivo pitje alkohola je velik javnozdravstveni problem, ki bitno vpliva na življenje posameznikov, bližnjih, svojcev in družbe v celoti. Povezano je s številnimi zdravstvenimi (telesnimi in duševnimi), socialnimi in ekonomskimi posledicami.

Največji problem pri nas je, da alkohol vsesplošno sprejet. Starši se ne trudijo oziroma tudi sami ne vidijo problema v alkoholu in to tradicijo prenašajo na mlade, saj so jim vzor in vzgled. V Sloveniji je alkohol mladim prepovedan, vendar smo iz raziskav ugotovili, da je zelo lahko dosegljiv. Trgovcem je važen zgolj zaslužek in ne nadzorujejo starosti. Morali bi narediti več v tej smeri, da bi trgovci preverjali starost mladostnikov in s tem preprečili uživanje alkohola.

Na podlagi naše raziskave in pregleda drugih raziskav smo prišli do spoznanja, da so mladi pri nas v samem vrhu po pitju alkohola v Evropi. Zanimivo je, da dijaki Srednje zdravstvene šole Ljubljana na alkohol ne gledajo drugače kot njihovi vrstniki drugih srednjih šol. Rezultati so primerljivi z drugimi raziskavami in ne kažejo odstopanj. Mladi se zavedajo posledic prekomernega pitja alkohola, vendar pitje alkohola razumejo kot način druženja z svojimi vrstniki; so mnenja, da je to način zabave in sprostitev. Glavni cilj bi moral biti izoblikovanje zdravega družbenega okolja, ki bi omogočal pot do zdravega življenjskega okolja, in kar je najpomembneje – zmanjšati bi morali dostopnost alkohola mladim. Menimo, da naša družba ne naredi dovolj za preventivo alkoholizma pri mladih. Več napora bi morali vlagati v spremembo mišljenja družbe o negativnih posledicah pitja alkohola. Morali bi se zavedati, da spremembe ne nastanejo hitro, temveč je to dolgotrajni proces, ki se ga je treba lotiti sistematično, natančno in skrbno.

5 LITERATURA

Aspy, C.B., Vesely, S., Oman, V.F., Tolma, E., Rodine, S. & Marshal, L., 2012. School-related assest and youth risk behaviour: alcohol consupction and sexual activity. *Journal of school health*, 82(1), pp. 3–10.

Bajt, M. & Zorko, M., 2010. Tvegano in škodljivo pitje alkohola. *Zdravje v Sloveniji*, pp. 53–54.

Bajt, M., Hočevar, T., Jeriček Klanšček, H., Lovrečič, B., Radoš Krnel, S., Tančič Grum, A. & Zorko, M., 2014. Predgovor. In: M. Zorko, T. Hočevar, A. Tančič Grum, V. Kerstin Petrič, S. Radoš Krnel, M. Lovrečič & B. Lovrečič, eds. *Alkohol v Sloveniji*. Ljubljana: Tiskarna Kočevski tisk d. d., p. 8.

Begić, M., Cvetko, M., Jordan, K., Kokalj, M., Komel, J., Kordiš, P., Kragelj, G., Krašna, M., Koveš, L. & Lozar, L., 2009. *Alkoholizem med mladimi*. Ljubljana: Medicinska fakulteta Univerza v Ljubljani.

Boben Bardutzky, D., Boben, D., Čebašek Travnik, Z., Levačič, M., Sorko, N. & Zorko, M., 2010. Rezultati o odnosu srednješolcev do alkohola. In: N. Sorko & D. Boben, eds. *Pot v odraslost z ali brez alkohola*. Ljubljana: Društvo žarek upanja, pp. 65–66.

Brasil, A., Castro, A., Martins, I., Lacerda, M., Souza, G., Herculano, A., Rosa, A., Rodrigues, A. & Silveira, L., 2015. Colour vision impairment in young alcohol consumers. *Plos one*, 10(1371), pp. 1–18.

Bucik, V., 1997. *Osnove psihološkega testiranja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Chainey, A. & Stephens, C., 2016. Lets get wasted: a discourse analysis of teenagers talk about binge drinking. *Journal of health psychology*, 12(5), pp. 628–639.

Champion, D.A., Lewis, T.F. & Myers, J.E., 2015. College Student alcohol use and abuse: social norms, health beliefs, and selected socio-demographic variables as explanatory factors. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 59(1), pp. 57–82.

Chen, Y.Y. & Weitzman, E.R., 2005. Depressive symptoms, DSM-IV alcohol abuse and their comorbidity among children of problem drinkers in a national survey: effects of parent and child gender and parent recovery status. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 66(1), pp. 66–73.

Cicognani, E. & Zani, B., 2011. Alcohol use among Italian university students: the role of sensation seeking, peer group norms and self-efficacy. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 55(2), pp. 17–36.

Čorak, D., Krnić, D. & Modrić, I., 2013. *Alkohol i mladi*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Čuček Trifkovič, K., Kobolt, A. & Kores Plesničar, B., 2010. Zadovoljstvo z življenjem pri osebah, odvisnih od alkohola. *Obzornik zdravstvene nege*, 44(3), pp. 147–153.

Dal Cin, S., Worth, K., Dalton, M. & Sargent, J., 2008. Youth exposure to alcohol use and brand appearances in popular contemporary movies. *Society for the study of addiction*, 103(1), pp. 1935–1932.

Furlan, A., Mutavčič, V. & Plazar, N., 2010. Razširjenost uživanja alkohola med dijaki od 15 do 17 let gimnazije Srečka Kosovela Sežana. *Obzornik zdravstvene nege*, 44(3), pp. 155–161.

Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije (NIJZ), 2009. *Zdrav življenjski slog v osnovni šoli – analiza stanja (s poudarkom na duševnem zdravju, prehrani, gibanju, alkoholu in tobaku)*. [pdf] Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije. Available at: http://www.zdravjevsoli.si/attachments/article/191/analitsko%20porocilo_ver280809.pdf [Accessed 6 July 2015].

Jeriček Klanšček, H., Koprivnikar, H., Zorko, M. & Zupanič, T., 2014. Health behaviour of adolescents in Slovenia. *Obzornik zdravstvene nege*, 48(1), pp. 21–29.

Jeriček Klanšček, H., Lavtar, D. & Pokrajac, T., eds. 2007. *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju: HBSC Slovenija 2006*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.

Kiernan, C., Fherail, A. & Coyne, A., 2012. Nurses role in managing misuse among adolescents. *British Journal of Nursing*, 21(8), pp. 474–478.

Kolind, T. & Elmeland, K., 2009. Preventiva ali užitek: različna diskurza o opijanju z alkoholom. *Socialno delo*, 48(5/6), pp. 307–313.

Končnik Goršič, N., ed. 2004. *Moj otrok odrašča*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Koprivnikar, H. & Zorko, M., 2015. *Alkohol in tobak med mladimi v Sloveniji*. Ljubljana: Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Krajnc, R. & Maček, N., 2009. Alkohol in vedenje v prometu mladostnikov. In: E. Herbaj, ed. *Alkohol res ubija*. Celje: Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko, p. 29.

Kuhar, D. & Hovnik-Keršmanc, M., 2010. Razširjenost tobaka, alkohola in drugih drog med dolenjskimi mladostniki na podlagi raziskave Espad. *Zdravstveno varstvo*, 49(4), pp. 180–188.

Lovrečič, B., 2014. Možgani mladostnikov in alkohol. *Isis: glasilo Zdravniške zbornice Slovenije*, 23(7), pp. 16–17.

Markelj, L., 2015. Alkohol je mladim preveč dostopen. *Dolenjski list*, 66(33), p. 22.

Ministrstvo za zdravje, 2007. *Alkohol in alkoholna politika v Sloveniji in Evropi*. [pdf] Ministrstvo za zdravje. Available at: http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/mz_dokumenti/mz_dokumenti_2007/prepovedane_droge_in_alkohol/alkohol_in_alkoholna_politika_v_Sloveniji_in_EU.pdf [Accessed 10 December 2014].

Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2015. *Alkoholna politika v Sloveniji*. [pdf] Nacionalni inštitut za javno zdravje. Available at: http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacijedatoteke/alkoholna_politika_v_sloveniji.pdf [Accessed 16 December 2015].

Nguyen, S., 2013. *Adolescent and binge drinking*. Department of health care administration: University of southern Illinois.

Osler, M., Nordentoft, M. & Andersen, A.N., 2006. Childhood social environment and risk of drug and alcohol abuse in a cohort of Danish men born in 1953. *American Journal of Epidemiology*, 163(7), pp. 654–661.

OSTA, 2011. *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju HBSC 2010*. [online] Available at: <http://o-sta.sta.si/msg.php?t=0&id=7726> [Accessed 20 May 2014].

Pivač, S., 2013. *Odnos študentov do alkohola in alkoholne problematike na višje in visokošolskih zavodih v Gorenjski regiji: magistrsko delo*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice.

Podbrežnik, S., 2015. Opijanje mladostnikov zbuja skrb. *Večer*, 71(80), p. 23.

Podkrajšek, R., 2010. Alkohol zakaj je privlačen in zakaj je škodljiv. In: I. Avberšek Lužnik, ed. *Sindrom odvisnosti alkohola diagnostični in terapevtski vidiki: zbornik prispevkov z recenzijo, Bled, 13. oktober 2010*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego, pp. 186–195.

Silvestre, S., Liutkute, V., Pelosa, J., Talić, S., Kokole, D., Ribeiro, S., Galkus, L., Stankevičiute, S., Košir, M. & Štelemekas, M., 2014. *Triangle: kako lahko mladinske organizacije zgradijo in ohranijo nacionalno koalicijo na področju alkoholne politike*. Ljubljana: Infokart d.o.o.

Vertot, N., 2009. *Mladi v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Wang, C., Hipp, J., Butts, T., Jose, R. & Lakon, C., 2015. The role of friendship networks and family factors in multiple school studies: alcohol use among adolescent youth. *PLoS One*, 10(3), pp. 1–19.

Zorko, M. & Bajt, M., 2009. Alkohol in mladostniki. *Zdrava šola: bilten Slovenske mreže zdravih šol*, 2009(1), pp. 33–38.

Zorko, M., Hočevar, T., Tančič Grum, A., Bajt, M. & Jeriček Klanšček, H., 2014. Alkohol in slovenski mladostniki v obdobju 2002–2010. In: M. Zorko & T. Hočevar, eds. *Alkohol v Sloveniji*. Ljubljana: Tiskarna Kočevski tisk d. d., pp. 80–101.

6 PRILOGE

6.1 INSTRUMENT

Vprašalnik o mnenjih in stališčih dijakov o alkoholni problematiki

Sem Dino Etemović, absolvent Fakultete za zdravstvo Jesenice. V okviru diplomskega dela opravljam raziskavo z naslovom Mnenja in stališča dijakov o alkoholni problematiki. Z vprašalnikom, ki je pred vami bom pridobil pomembne podatke za diplomsko nalogo. Z namenom pridobitve rezultatov raziskave vas vljudno prosim, da odgovorite na naslednja vprašanja. Anketa bo anonimna. Podatki bodo uporabljeno izključno in samo za namen diplomskega dela.

Pomembno je, da odgovarjate objektivno in vprašalnik v celoti izpolnite in oddate. Pri splošnih trditvah obkrožite ustrezní odgovor. Upoštevajte navodila o številu ustreznih odgovorov. Pri trditvah, ki se nanašajo na vaše mnenje, se opredelite na lestvici od 1 do 5.,kjer posamezne trditve pomenijo:

1- se sploh ne strinjam; **2-**se ne strinjam, **3-**niti se ne strinjam/niti se strinjam (neopredeljeno); **4-**se strinjam, **5-**se zelo strinjam

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem.

Sklop 1. Demografski podatki: (obkrožite samo en odgovor)

SPOL

- a) Moški
- b) Ženska

1. STAROST (ustrezno dopišite)_____let

Sklop 2. status družine: (obkrožite samo en odgovor)

Zaposlitev staršev: 1.) oba od staršev sta zaposlena 2.) zaposlena je samo mati 3.) zaposlen je samo oče 4.) starši niso zaposleni 5.) starši so upokojeni	S kom živite? 1.) živim skupaj s starši, z materjo in očetom 2.) živim samo z materjo 3.) živim samo z očetom 4.) živim pri starih starših 5.) živim sam
Kako ocenjujete zadovoljstvo s finančnim stanjem družine? 1.) zelo zadovoljen 2.) zadovoljen 3.) niti zadovoljen niti nezadovoljen 4.) nezadovoljen 5.) sploh nisem zadovoljen	

Sklop 3. Značilnosti mladih pri pitju alkohola: (obkrožite samo en odgovor)

Katera je bila prva alkoholna pijača, ko ste jo poskusili? 1.) nikoli še nisem poskusil/a alkoholne pijače 2.) pivo (tudi mešano z brezalkoholnimi pijačami) 3.) vino (tudi mešano z brezalkoholnimi pijačami) 4.) žgane pijače mešane z brezalkoholnimi (štok kola, alkoholni koktajl,...) 5.) žgane pijače 6.) drugo	Kdo vam je ponudil alkohol, ko ste ga prvič poskusili? 1.) starši 2.) sorodniki 3.) prijatelji 4.) sam sem si ga vzel/a 5.) nisem še pil/a alkohola
---	---

<p>Pogostost opitosti z alkoholnimi pijačami v zadnjih 30 dneh?</p> <p>1.) nikoli 2.) 1-2 krat 3.) 3-5 krat 4.) 6-10 krat 5.) več _____</p>	<p>Pogostost pitja alkoholnih pijač v zadnjem letu?</p> <p>1.) nikoli 2.) nekajkrat na leto, ob posebnih priložnostih 3.) 1 krat na mesec 4.) 2-3 krat na mesec 5.) 1-2 krat na teden 6.) 3-6 krat na teden 7.) vsak dan</p>
<p>S kom najpogosteje uživete alkohol?</p> <p>1.) s prijatelji 2.) s starši 3.) sam 4.) z neznanci 5.) ne uživam alkohola</p>	<p>S katero trditvijo bi ocenili vaš odnos s starši?</p> <p>1.) s starši se ne razumem 2.) s starši se dobro razumen 3.) s starši se razumem, vendar njim ne zaupam vsega 4.) kadar imam težave me ni strah se obrniti na starše 5.) menim, da mi starši ne izkazujejo dovolj zaupanja 6.) želim si bolj svobode</p>

Sklop 4. Vpliv vrstnikov na pitje alkohola

Od 1 do 5 ocenite posamezno trditev, ki se nanaša na vaše mnenje na vpliv vrstnikov pitje alkohola

TRDITEV	OCENA*				
	1	2	3	4	5
1.) Menim, da imam zaradi uživanja alkohola veliko prijateljev.	1	2	3	4	5
2.) Menim, da se počutim sprejetega pri vrstnikih.	1	2	3	4	5
3.) Z vrstniki se družimo pri pitju alkohola.	1	2	3	4	5
4.) Vrstniki vplivajo na večje uživanje alkohola.	1	2	3	4	5
5.) Menim da, so vrstniki kritični zaradi prekomernega pitja alkohola.	1	2	3	4	5
6.) Menim, da vrstniki imajo manjši vpliv na pitje alkohola kot starši.	1	2	3	4	5
7.) Vrstniki so najpomembnejši dejavnik pri pitju alkohola.	1	2	3	4	5

*Posamezne trditve pomenijo: **1-** se sploh ne strinjam, **2-** se ne strinjam, **3-**niti se ne strinjam/niti se strinjam (neopredeljen): **4-** se strinjam, **5-** se zelo strinjam

Sklop 5. Zakaj uživata alkohol

Od 1 do 5 ocenite posamezno trditev, ki se nanaša na vaše mnenje zakaj uživata alkohol.

TRDITEV	OCENA*				
	1	2	3	4	5
1.) Alkohola ne pijem.	1	2	3	4	5
2.) Alkoholna pijača mi predstavlja način zabave in sprostitve.	1	2	3	4	5
3.) Alkohol pripomore k večji komunikativnosti.	1	2	3	4	5
4.) Alkohol pripomore k lažjemu navezovanju stikov.	1	2	3	4	5
5.) Menim da, alkohol pripomore k večji samozavesti oziroma boljši samopodobi.	1	2	3	4	5
6.) Menim, da alkohol pripomore k večjemu doživljanju sreče.	1	2	3	4	5
7.) Menim, da alkohol pripomore k doživljanju občutka boljše sprejetosti med starejšimi sovrstniki.	1	2	3	4	5
8.) Menim, da alkohol pripomore k poistovetenju s svojimi vzorniki.	1	2	3	4	5

*Posamezne trditve pomenijo: **1-** se sploh ne strinjam, **2-** se ne strinjam, **3-** niti se ne strinjam/niti se strinjam (neopredeljen): **4-** se strinjam, **5-** se zelo strinjam

Sklop 6. Ozaveščenost dijakov o posledicah uživanja alkoholnih pijač

Od 1 do 5 ocenite posamezno trditev, ki se nanaša na vaše mnenje na vpliv vrstnikov pitje alkohola

TRDITEV	OCENA*				
	1	2	3	4	5
1.) Alkohol je droga.	1	2	3	4	5
2.) Alkoholne pijače pri mladostnikih upočasnijo duševni razvoj.	1	2	3	4	5
3.) Alkoholne pijače pri mladostnikih upočasnijo telesni razvoj.	1	2	3	4	5
4.) Uživanje alkoholnih pijač ima negativne posledice za zdravje pri mladih.	1	2	3	4	5
5.) Uživanje alkoholnih pijač ima negativne posledice za zdravje pri odraslih.	1	2	3	4	5
6.) Alkohol povzroča srčne bolezni.	1	2	3	4	5
7.) Alkohol povzroča kronične bolezni.	1	2	3	4	5
8.) Alkohol povzroča veliko prometnih nesreč.	1	2	3	4	5
9.) Alkohol lahko privede do pretepa.	1	2	3	4	5
10.) Alkohol lahko privede do razpada družine.	1	2	3	4	5
11.) Mladi lahko postanejo alkoholiki.	1	2	3	4	5
12.) Boljše poznavanje škodljivosti alkoholnih pijač pri mladostnikih bi ob osvojitvi novih spoznanj spremenilo stališče do uživanja.	1	2	3	4	5
13.) Mladostniki dobro poznajo alkoholno problematiko.	1	2	3	4	5

*Posamezne trditve pomenijo: **1-** se sploh ne strinjam, **2-** se ne strinjam, **3-**niti se ne strinjam/niti se strinjam (neopredeljen): **4-** se strinjam, **5-** se zelo strinjam